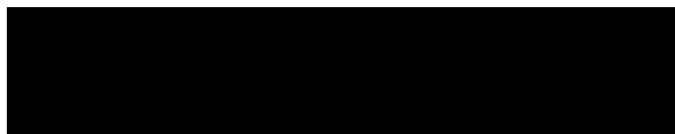

Fővárosi Törvényszék útján benyújtva
1027 Budapest,
Varsányi Irén u. 40-44.

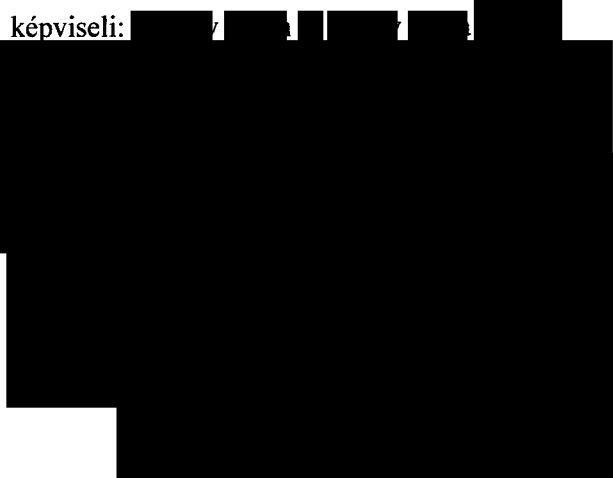
T. Alkotmánybíróság részére!

indítványozó

Személyes beadvény!

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: <i>IV/2110-0/2014.</i>	
Érkezett: <i>2014 DEC 10.</i>	
Példány: <i>1</i>	Kezelőiroda: <i>F-</i>
Melléklet: <i>6 db</i>	

*alkotmányjogi panasz iránti
indítványa*

a Kúria Gfv.VII.30.360/2014/7. számú ítéletével, a 2014. évi XXXVIII. törvény egészével és lent megjelölt szakaszaival, a 2014. évi XL. törvény lent megjelölt szakaszaival, és a 2/2014. PJE határozat lent megjelölt pontjaival szemben

(A Fővárosi Törvényszéken folyamatban volt, deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozó ÁSZF kikötések érvényességének megállapítása iránt 136.G.43.307/2014. számon folyamatban volt perhez kapcsolódó felterjesztési kérelem)

TARTALOMJEGYZÉK

Szakasz	Oldal
1. Kérelmeink	3
1.1 Alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján	3
1.2 Alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján	4
1.3 Alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Abtv. 27. §-a alapján	4
2. Befogadhatóság.....	4
2.1 Az indítványozó érintettsége	4
2.2 Az indítványozó közvetlen jogséreleme	6
2.3 A jogorvoslati lehetőségek hiánya / kimerítettsége.....	7
2.4 Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés.....	7
2.5 A bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség.....	7
2.6 Törvény előtti egyenlőség	8
3. Elsődleges kérelmünk indokai.....	8
3.1 A jogállamiságból fakadó jogok sérelme	9
3.2 Az indítványozó tisztességes eljáráshoz és hatékony jogorvoslathoz való jogának sérelme.....	24
3.3 Az indítványozó tulajdonhoz való jogának sérelme.....	29
3.4 Szükségesség – arányosság?	30
3.5 Az egyenlő bánásmód követelményének és a diszkrimináció tilalmának sérelme	30
3.6 A PJE alkotmányjogi panasszal támadott rendelkezései.....	31
3.7 Az Elszámolási Törvény az Alaptörvénybe ütközik	34
3.8 Nemzetközi szerződésekbe ütközés	39
4. Másodlagos kérelmünk indokai	43
5. Harmadlagos kérelmünk indokai	43
6. Vélemény kérése iránti indítványunk	44
7. Záró megjegyzések	44

Tisztelt Fővárosi Törvényszék!

A Fővárosi Törvényszéken **136.G.43.307/2014.** számon, deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozó ÁSZF kikötések érvényességének megállapítása iránt folyamatban volt, perhez kapcsolódóan kérem, hogy az alábbi indítványunkat felterjeszteni szíveskedjenek az Alkotmánybíróságra.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott

[redacted] cégkivonatát I/1. számon mellékeljük, a továbbiakban a **Bank**, vagy az **indítványozó**) kívül jegyzett és I/2. sz. mellékletben csatolt meghatalmazással igazolt jogi képviselője útján az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdés c) és d) pontjaiban illetve az alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 26. § (1) és (2) bekezdéseiben, 27. §-ában és 37. § (2) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján, az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti határidőben az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjeszti elő **(i)** a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a **Törvény**) egészével és – másodlagosan – alább felsorolt szakaszaival; **(ii)** a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (az **Elszámolási Törvény**) alább felsorolt szakaszaival; **(iii)** a Kúria 2/2014. számú Polgári jogegységi határozata (a **2/2014. PJE** vagy **PJE**) rendelkező részének 2-3. pontjaival és indokolásának III. 2. és 3. pontjaival; valamint **(iv)** a Kúria **Gfv.VII.30.360/2014/7.** számú ítéletével szemben.

1. KÉRELMEINK

1.1 Alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján

Elsődlegesen, az alábbiakban előadott indokok alapján kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Törvény egészének, vagy – amennyiben a Törvény egészét nem semmisíti meg – 1. § (1) bekezdésének, 3. §-ának, 4. §-ának, 4. § (1)-(2) bekezdéseinek, 6. §-ának, teljes 6. [A polgári peres eljárás] címének, 7. § (2) bekezdésének, a módosított 7. § (7) bekezdés k) pontjának, 8. § (1) és (4) bekezdéseinek, 8. § (7) bekezdésének, 9-11. §-ainak, 10. § (3) bekezdésének, 11. § (1) bekezdésének, 13.§ (2) bekezdésének, 15. § (2) bekezdésének, 16. §-ának és 19. §-ának; az Elszámolási Törvény 52. §-ának; valamint a 2/2014. PJE rendelkező része 2-3. pontjainak és indokolása III. 2. és 3. pontjainak alkotmányellenességét és semmisítse meg azokat az Abtv. 41. §-ának megfelelően, tekintettel arra, hogy a fenti alaptörvény-ellenes rendelkezések alkalmazása, hatályosulása folytán közvetlen jogsérelem következett be.

Különösen sérelmezzük, hogy az Elszámolási Törvény 52. §-a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközik, mivel a korábbi jogi helyzettől és joggyakorlattól eltérően az Elszámolási Törvény alkalmazni rendeli a Törvényt a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseken túl a tisztán deviza fogyasztói kölcsönszerződésekre is. Ez kifejezetten sérelmes az indítványozóra, amely többségében tisztán deviza hiteleket nyújtott ügyfeleinek.

1.2 Alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján

Másodlagosan, az alább előadottak alapján kérjük, hogy a Tisztelt Alkotmánybíróság állapítsa meg a Törvény 1. § (1) bekezdésének, 4. §-ának, 4. § (1)-(2) bekezdéseinek, 6. §-ának, teljes 6. [A polgári peres eljárás] címének, 7. § (2) bekezdésének, 8. § (1) és (4) bekezdéseinek, 8. § (7) bekezdésének, 9-11. §-ainak, 10. § (3) bekezdésének, 11. § (1) bekezdésének, 13.§ (2) bekezdésének, 15. § (2) bekezdésének, 16. §-ának és 19. §-ának; valamint a 2/2014. PJE rendelkező része 2-3. pontjainak és indokolása III. 2. és 3. pontjainak alkotmányellenességét és semmisítse meg azokat, tekintettel arra, hogy az indítványozó alábbiakban megjelölt Alaptörvényben biztosított jogainak sérelme következett be az ügyben folytatott bírósági eljárásban a fenti alaptörvény-ellenes jogszabályok alkalmazása folytán.

1.3 Alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Abtv. 27. §-a alapján

Harmadlagosan kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Kúria Gfv.VII.30.360/2014/7. számú ítéletének (az Ítélet) alaptörvény-ellenességét és az Ítéletet, továbbá az Ítélettel felülvizsgált, a Fővárosi Ítéltábla által 14.Gf.40.558/2014/6. számon (a Másodfokú Ítélet) és a Fővárosi Törvényszék által 136.G.43.307/2014/7. számon meghozott ítéletet (az Elsőfokú Ítélet) semmisítse meg az Abtv. 43. § (1) és (4) bekezdéseinek megfelelően, tekintettel arra, hogy az Ítélet az indítványozó alábbiakban meghatározott Alaptörvényben biztosított jogait sérti.

2. BEFOGADHATÓSÁG

2.1 Az indítványozó érintettsége

1. Az Abtv. 52. § (4) bekezdése értelmében az indítványozó az alábbiakban igazolja hogy a jelen alkotmányjogi panasz feltételei fennállnak. Ebben a körben azonban elsődlegesen hivatkozunk arra, hogy amennyiben a Tisztelt Alkotmánybíróság számára közhiteles forrásból megállapítható az indítványozó érintettsége, úgy az érintettséget külön bizonyítás nélkül fogadja el, a 6/2013. (III. 1.) AB határozat [50.] bekezdésével megegyezően.¹ Az indítványozó Magyarországon működő, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a **Hpt.**) 7. § (1) bekezdése szerinti pénzügyi intézmény, így a Törvény, az Elszámolási Törvény és a PJE személyi hatálya is kiterjed rá. Így a Magyar Közlönyben közzétett és onnan megismerhető jogszabályokkal, jogegységi határozattal való érintettség további bizonyítás nélkül igazolható.
2. *Elsődleges* kérelmünk indokaként előadjuk, hogy az indítványozó személyes érintettsége a sérelmezett rendelkezések miatt megállapítható, tekintettel arra, hogy a rendelkezések az indítványozóra nézve kötelezően alkalmazandóak, az indítványozó konkrét, esetenként már le is zárt jogviszonyait szabályozzák újra és az alábbiakban kifejtettek szerint alapjogsérelmet okoznak az indítványozónak.
3. *Másodlagos és harmadlagos* kérelmünk indokaként előadjuk, hogy az indítványozó 2014. augusztus 18. napján a Törvény 6. § (1) bekezdése alapján keresetlevelet nyújtott be a Fővárosi Törvényszéken. A Fővárosi Törvényszék a felperes keresetét a Törvény 7-12. §-aiban szabályozott speciális polgári peres eljárásban, 136.G.43.307/2014 számon tárgyalta. A Fővárosi Törvényszék által meghozott Elsőfokú Ítélet az indítványozó keresetét a Törvény és a PJE rendelkezéseire hivatkozva utasította el. Az Elsőfokú Ítélet ellen az indítványozó a Törvény 13. § (1) bekezdése alapján 2014. szeptember 8. napján fellebbezett. A Fővárosi Ítéltábla az indítványozó fellebbezését a Törvény 13-14. §-ai

¹ „Ezeknek az indítványozóknak az esetében az Alkotmánybíróság ugyanabból a forrásból tudomást szerzett a panaszosok érintettségéről, amely forrásból az alkalmazandó jogot is megismeri. Az alkotmánybíróság álláspontja szerint ilyen esetben az érintettség indítványozók általi bizonyítására nincs külön szükség, ugyanis az hiteles forrás, a Magyar Közlöny alapján igazolható.”

alapján lefolytatott eljárásban 14.Gf.40.558/2014 számon tárgyalta, és a 2014. október 9. napján 14.Gf.40.558/2014/6. számon meghozott Másodfokú Ítéletében az Elsőfokú Ítéletet a Törvény és a PJE rendelkezéseire hivatkozással hagyta helyben. Az indítványozó 2014. október 17. napján a Törvény 15. § (1) alapján nyújtott be felülvizsgálati kérelmet a Kúriához, amelynek folytán a Kúria a Törvény 15. §-a szerinti felülvizsgálati eljárás lefolytatását követően 2014. november 19. napján Gfv.VII.30.360/2014/7. számon meghozta az Ítéletet. Összegezve tehát a fenti eljárások felpereseként az indítványozó érintettsége egyértelműen megállapítható, hiszen a Törvény eljárási szabályai alapján lefolytatott eljárásokban a Törvény és a PJE által meghatározott anyagi jogi szabályok kerültek és kerülnek alkalmazásra.

4. Az indítványozó álláspontja szerint a PJE-vel és a Törvénnyel kapcsolatos érintettsége a **tisztességes eljáráshoz való alapjog**, valamint a **jogállamiság és jogbiztonság elve** – a következőkben részletesen kifejtett – sérelme miatt áll fenn. Ezen jogok sérelme közvetlenül, a jogszabály hatályosulásával már bekövetkezett, ezért az indítványozó álláspontja szerint az Abtv. 26.§ (2) bekezdése szerinti érintettsége megvalósult annak következtében, hogy sérült a tisztességes eljáráshoz való joga [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése]. A Törvény visszamenőleges hatállyal semmisnek tekinti a fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazott árfolyamrést, továbbá előírja, hogy a fogyasztói kölcsönszerződésekben a szerződés részét képező egyoldalú kamatemelésre, költségemelésre, díjemelésre vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelenségét kell vélelmezni. A vélelem megtámadására a Törvény ugyan lehetőséget biztosít, de olyan eljárási feltételek mellett, amelyek nem teszik lehetővé a korrekt, körültekintő, alapos eljárás lefolytatását.
5. A Tisztelt Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint önmagában a jogállamiság és jogbiztonság alkotmányos elvére való hivatkozásra alapítottan csak kivételesen lehet alkotmányellenesség iránti kérelmet előterjeszteni. A T. Alkotmánybíróság már a régi Alkotmány alapján [65/19912 (XII.17.) AB hat.] is úgy értelmezte az akkori – lex imperfecta-ként megfogalmazott - „alkotmányjogi panasz”-t, hogy az az alapvető jogok védelmének eszköze. A T. Alkotmánybíróság ennek megfelelően későbbi gyakorlatában kialakította és következetesen alkalmazta az az alapelvet, hogy a jogbiztonság sérelme önmagában véve nem alapjogi sérelem, azonban – álláspontját a 1140/D/2006 AB végzésben (ld. Alkotmánybíróság Határozatai 2008, 3578-3580.) összegezve arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jogbiztonság általános értelemben vett sérelmének két konkrét esetében anélkül is vizsgálja a jogbiztonság sérelmét, hogy emellett valamely konkrét alapjog sérelme bekövetkezne. A két eset a következő: (1) a visszaható hatályú jogalkotás; és (2) a felkészülési idő hiánya.
6. Az új Alaptörvény alapján a T. Alkotmánybíróság folytatta ezt a gyakorlatát és a B) cikk (1) bekezdés sérelmét hasonlóképpen kivételes esetnek tekintve álláspontját a 3062/2012 (VII.26.) AB határozatban összegezte. A testület megismételte: az adott ügyben a visszaható hatályú jogalkotás, és a felkészülési idő hiánya miatt érdemben vizsgálta az indítványokat, azonban a jogbiztonságra való egyéb hivatkozásokat elutasította. A T. Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát a fenti két tényálláson kívül önmagában véve a jogállamiság és jogbiztonság sérelmére csak akkor lehet hivatkozni, ha ehhez valamilyen alapjog sérelme is kimutatható. Ezt megerősítette a testület a 3033/2013. (II.12.) AB végzésében is.
7. A fentiek alapján megállapítható, hogy jelen esetben egyfelől e két kivételes eset (visszamenőleges hatályú jogalkotás, felkészülési idő hiánya) feltételei jelen ügyben teljesülnek, másfelől az indítványozó nem önmagában véve a jogállamiság jogbiztonság sérelmére hivatkozik, hanem konkrét alapjogok sorának sérelmére is. Ebből következően megítélésünk szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, és a Tisztelt Alkotmánybíróság állandó gyakorlata alapján a jogállamiság és jogbiztonság sérelmére való hivatkozást megalapozottnak lehet tekinteni.

2.2 Az indítványozó közvetlen jogséreleme

8. Az indítványozóra nézve a Törvény és az Elszámolási Törvény rendelkezései közvetlenül, bírói vagy egyéb jogalkalmazói aktus nélkül, az indítványozó cselekvése nélkül² kihatással vannak. A Törvény 3. §-ával megállapított, az árfolyamrésre vonatkozó szabályok, az elévülésre vonatkozó 1. § (6) és (7) bekezdés, valamint a 4. § szerinti vélelem mind a törvény erejénél fogva állnak be. A Törvényben szabályozott polgári peres eljárás is jogalkalmazói aktus nélkül kihatással van az indítványozóra, mivel az indítványozó a tisztességtelenségi vélelem megdöntése iránt csak a Törvény által meghatározott eljárás alkalmazásával indíthat pert, és az így indult perre vonatkozó eljárási szabályok az eljárás megindításával automatikusan vonatkoznak az indítványozóra. A PJE vonatkozásában pedig megjegyezzük, hogy az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésének megfelelően a Kúria jogegységi határozatai a bíróságokra nézve kötelező erejűek, így bármely, a PJE szabályozási körébe tartozó perben a PJE kötelezően alkalmazandó lesz, és így közvetlen hatással bír a peres felek vonatkozásában.
9. Az indítványozó álláspontja szerint a közvetlen jogséreleme annak következtében állt be, hogy a Törvény a hatálya alá tartozó, tíz évet meghaladó periódusban kötött fogyasztói kölcsönszerződések árfolyamrésre vonatkozó rendelkezéseit semmisnek és az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezéseit pedig vélelmezetten tisztességtelennek minősítette. A tisztességtelenségi vélelmet elvileg ugyan meg lehet támadni, de olyan sajátos, külön eljárási szabályok szerint, amelyek a sikeres megtámadásra nem adnak valóságos esélyt, és sértik az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát. Az ezzel kapcsolatos indokainkat később részletesen kifejtjük.
10. A tisztességtelenségre vonatkozó törvényi vélelem megdöntése hiányában és az árfolyamrés semmisségével kapcsolatos jogkövetkezményként a pénzügyi intézmény köteles a fogyasztóval elszámolni. Az elszámolás további részleteit az Elszámolási Törvény és az abban foglalt felhatalmazás alapján meghozandó rendeletek állapítják (majd) meg. Az eddigi becslések szerint a bankrendszernek szektorszinten 900 és 1000 milliárd forint közötti visszafizetési kötelezettsége származik a Törvény és az Elszámolási Törvény alkalmazásából. Így elmondható, hogy az indítványozónak közvetlen és rendkívül jelentős mértékű vagyoni hátránya származik a Törvény hatályosulása kapcsán.
11. Megjegyezzük továbbá, hogy a Törvény valamennyi fogyasztói kölcsönszerződés esetében felfüggeszti a követelések behajtása iránt folyamatban levő végrehajtási eljárásokat. A felfüggesztés bizonytalan ideig tart, annak lejártát egy későbbi törvény fogja megállapítani. A felfüggesztés valamennyi olyan szerződésre vonatkozik, amely árfolyamrészt vagy egyoldalú szerződésmódosításra jogosító rendelkezést tartalmazott, még akkor is, ha a pénzügyi intézmény a konkrét fogyasztói szerződés esetében soha nem gyakorolta ezt a jogot. A Törvény ezzel a rendelkezésével is jelentős mértékű, összegszerűségében nem számszerűsíthető közvetlen vagyoni jellegű hátrányt okozott az indítványozónak.
12. Az indítványozó álláspontja szerint az a körülmény, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott törvényi rendelkezések által előidézett jogsérelem a jogszabály hatályba lépésével közvetlenül bekövetkezett azáltal, hogy a Törvény rendelkezései kizárják vagy ellehetetlenítik a vélelem tisztességes bírósági eljárás során való megdöntésének valós esélyét, megalapozza az indítványozó érintettségét. A tisztességes eljáráshoz való jog megsértése miatt nem lehet jogorvoslati eljárást igénybe venni. A Törvény által rendszeresített vélelem-megdöntési per nem az alapvető jog sérelmének orvoslására szolgál, hanem éppen ellenkezőleg: a vélelem-megdöntési perre irányadó törvényi előírások maguk is alaptörvény-ellenesek.

² Id. 3234/2012 (IX, 28.) AB határozat

2.3 A jogorvoslati lehetőségek hiánya / kimerítettsége

(a) A jogorvoslat hiánya

13. *Elsődleges* kérelmünk befogadhatóságának alátámasztásául előadjuk, hogy a Törvény és az azt módosító Elszámolási Törvény 52. §-a közvetlenül, bírói eljárás nélkül alkalmazandóak, így a jogorvoslat lehetősége fel sem merül. A Törvény kialakít ugyan egy speciális polgári peres eljárást a törvényi vélelem megdöntésére, vagyis annak igazolására, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötések (a **Kikötések**) megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt feltételeknek (a **Törvényi Feltételek**), ugyanakkor az alábbiakban kifejtettek szerint a kialakított speciális bírósági eljárás szabályai sértik az indítványozó alapjogait. A Törvény szerinti eljárásban nem orvosolhatóak a Törvény hatályára, az elévülésre, a bírósági eljárásra vonatkozó szabályok. A PJE kötelező erejű a bíróságokra ítélezésük során, és a polgári peres eljárásban nincs olyan jogorvoslat, amely az ellen irányulna, hogy a bíróság ne alkalmazza az alaptörvény-ellenes jogegységi határozatot.

(b) Az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette

14. *Másodlagos* és *harmadlagos* kérelmeink befogadhatóságának alátámasztásául előadjuk, hogy az indítványozó által a Törvény rendelkezései alapján deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozó ÁSZF kikötések érvényességének megállapítása iránt indított perben a Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.558/2014/7. számon jogerős másodfokú ítélettel döntött. Ezt követően a Törvény 15. §-a alapján lefolytatott felülvizsgálati eljárásban a Kúria Gfv.VII.30.360/2014/7. számon ítéletet hozott. Az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat (az **Ügyrend**) 32. § (2) bekezdés a) pontja szerint alkotmányjogi panasszal megtámadható a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott olyan döntése is, amely a megtámadott határozatot hatályában fenntartja. Ennek megfelelően az alapul fekvő perben lefolytatott másodfokú és felülvizsgálati eljárások kezdeményezésével és annak lezárultával az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette.

2.4 Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés

15. Ami az Abtv. 29. § azon feltételét illeti, hogy „alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésről” legyen szó, ez kétséget kizáróan fennáll. A tisztességes eljárás alapvető jogának oly mértékű korlátozásáról, és a jogbiztonság olyan mértékű sérelméről van szó, amely az adott perekben ténylegesen a felperesnek az alapjogtól, illetve alkotmányos elv védelmétől való megfosztását jelenti. Alapjogtól és a jogbiztonság nyújtotta védelemtől való megfosztás kétségtelenül alapvető jelentőségű kérdés.
16. Alapvető jelentőségű alkotmányossági kérdésről kell határoznia a T. Alkotmánybíróságnak azért is, mivel a Törvény, az Elszámolási Törvény és a PJE alkotmányosságának kérdése gyakorlatilag az egész magyar pénzügyi szektor működését érinti, továbbá százezres nagyságrendű kölcsönszerződést és adósok ezreinek életét befolyásolhatja. Az ügy társadalmi jelentőségét jelzi, hogy az elmúlt hónapokban több pénzintézet, a Bankszövetség, az Igazságügyi Minisztérium, egy fogyasztói szervezet és neves jogászok nyújtottak be beadványokat a T. Alkotmánybírósághoz a támadott rendelkezésekkel kapcsolatban. Megjegyezzük továbbá, hogy a T. Alkotmánybíróság a sérelmezett rendelkezések alkotmányosságának kérdésében még nem hozott határozatot.

2.5 A bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség

17. *Másodlagos* és *harmadlagos* kérelmeink befogadhatóságának alátámasztásául előadjuk, hogy a sérelmezett rendelkezések alaptörvény-ellenessége érdemben befolyásolja az alapulfekvő ügyben hozott bírói döntést az Abtv. 29. §-a értelmében. Amennyiben az eljáró bíróságoknak nem kellett volna alkalmazniuk a Törvény és a PJE alaptörvény-ellenes, visszaható hatályú rendelkezéseit, úgy az indítványozó ügyében a korábbi jogszabályok rendelkezései alapján hozhattak volna döntést, amely az indítványozó álláspontja szerint rá kedvező eredménnyel zárulhatott volna. Megjegyezzük

továbbá, hogy a Törvény által beiktatott, a tisztességes eljáráshoz való jogot sértő ésszerűtlenül gyorsított és aránytalanul korlátozó eljárás szabályai úgy lettek kialakítva, hogy az indítványozónak (és más felpereseknek) minél kevesebb esélyük legyen igazolni a Kikötések tisztességességét. Egy az Alaptörvénynek megfelelő polgári peres eljárásban álláspontunk szerint az indítványozó sikerrel bizonyíthatta volna a Kikötések tisztességességét. A támadott rendelkezések alaptörvény-ellenessége tehát érdemi befolyással volt a folyamatban volt illetve folyamatban lévő eljárásokban, hiszen az Alaptörvényt sértő eljárási szabályok és tisztességtelenségi vélelem hiányában magára az eljárásra sem került volna sor. Továbbá az indítványozó az ellene indított esetleges polgári perekben a támadott rendelkezéseket megelőzően alkalmazandó jogszabályok (a Ptk., Hpt. szabályai) alapján sikerrel bizonyíthatta volna az általa alkalmazott Kikötések tisztességességét.

2.6 Törvény előtti egyenlőség

Jelen alkotmányjogi panasz befogadása mellett szóló indok az is, hogy több perben az eljáró bíróság indítványozta az Alkotmánybíróság eljárását a jelen panaszban is hivatkozott alkotmányossági aggályokra tekintettel. Az indítványozó esetében eljáró bíróságok nem így jártak el. A törvény előtti egyenlőség elve megkívánja, hogy a jelen panaszt indítványozó pénzügyi intézmény alkotmányjogi panaszait megvizsgálja az Alkotmánybíróság.

3. ELSŐDLEGES KÉRELMI INDOKAI

18. A jelen alkotmányjogi panasz szerint a fentiekben felsorolt rendelkezések az Alaptörvény alábbi szakaszait sértik: B) cikk (1) bekezdés; C) cikk; E) cikk; M) cikk; Q) cikk; VI. cikk (1) bekezdés; XII. cikk (1) bekezdés; XIII. cikk (1) bekezdés; XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdés; és a 26. cikk (1) bekezdés, amelyet az indítványozó az alábbi táblázatban foglal össze:

Sérelmezett szakasz	Alaptörvény megsértett szakaszai
Törvény egésze	B) cikk (1) bek., E) cikk, Q) cikk
Törvény 1.§ (1) bek, (6)-(7) bek	B) cikk (1) bek.
Törvény 3.§	B) cikk (1) bek. M) cikk, XII. cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek., XXVIII. cikk (1) bek., XXVIII. cikk (7) bek.
Törvény 4.§	B) cikk (1) bek. M) cikk, VI. cikk (1) bek., XII. cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek.
Törvény 4.§ (1)-(2) bek.	XXVIII. cikk (1) bek.
Törvény 5-21. §	B) cikk (1) bek.
Törvény 6.§	XXVIII. cikk (1) bek.
Törvény 7. § (7) bekezdés k) pontja	B) cikk (1) bek., XV. cikk (2) bek.
Törvény 8. § (1) és (4) bek.	XXVIII. cikk (1) bek.
Törvény 8.§ (7) bek.	B) cikk (1) bek.
Törvény 9-10-11. §	XXVIII. cikk (1) bek.
Törvény 13.§ (2) bek.	B) cikk (1) bek.
Törvény 15.§ (2) bek.	B) cikk (1) bek.
Törvény 16.§	XXVIII. cikk (7) bek.

Törvény 19. §	26. cikk (1) bek.
Törvény teljes 6. [a polgári peres eljárás] címe	B) cikk (1) bek., 26. cikk (1) bek.
Elszámolási Törvény 52.§	B) cikk (1) bek., Q) cikk, XIII. cikk (1) bek., XV. cikk (2) bek., XXVIII. cikk
2/2014 PJE 2. pont	B) cikk (1) bek., C) cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek.
2/2014 PJE 3. pont	B) cikk (1) bek. M) cikk, XII. cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek., XXVIII. cikk (1) bek.

3.1 A jogállamiságból fakadó jogok sérelme

19. Az indítványozó álláspontja szerint a Törvény egésze, a fenti táblázatban felsorolt rendelkezései, az Elszámolási Törvény és a 2/2014. PJE sértik az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdését, amely szerint Magyarország „jogállam”. A fenti rendelkezések sértik a jogállamiság fogalmi elemeként meghatározott jogbiztonság követelményét, különösen mivel (1) a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába ütköznek; és (2) nem biztosítanak kellő felkészülési időt.

(a) Az alaptörvény-ellenes rendelkezések tágabb jogszabályi környezete

20. Az indítványozó álláspontja szerint a folyamatban volt polgári perben eljáró bíróságoknak a Törvényt tágabb jogszabályi környezetével együtt kellett volna alkalmazniuk, és nem a jogrendszerből kiragadva önmagában. A helyes jogalkalmazás a Törvényt a magyar jogrendszerbe ágyazva, az egyébként irányadó jogszabályokkal együtt kell, hogy értelmezze, és az eljáró bíróságoknak ennek megfelelően kellett volna vizsgálniuk a Kikötések esetleges tisztességtelenségét. Ennek azért van jelentősége, mert érdemben más kimenetele lehetett volna a pernek, amennyiben az eljáró bíróságok a Törvény rendelkezésein túl figyelembe vették volna különösen: (A) a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a **Ptk.**); (B) a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a **Régi Hpt.**), majd a Hpt.; valamint (C) a szerződésekben előírt kamat egyoldalú módosításának feltételeiről szóló 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet (a **Korm. Rendelet**) rendelkezéseit. Álláspontunk szerint a Törvény csak a többi idevágó jogszabállyal együtt lett volna vizsgálható. Amennyiben az eljáró bíróságok a Törvényt a többi jogszabállyal együtt értelmezték volna, akkor a Kikötés Törvényi Feltételeknek való megfelelését csak onnantól kezdve vizsgálhatták volna, amikortól a Törvényi Feltételek alapjának számító szabályozás bekerült a Régi Hpt. 210. §-ba, amelynek értelmezése során alakította ki a Kúria 2/2012. (XII.10.) PK véleményében (a **2/2012. PK Vélemény**) azt a feltételrendszert, amire a 2/2014. PJE visszautal, és amit a Törvény átvett. Az indítványozó ügyében eljáró bíróságok azonban ezzel ellentétes értelmezésre jutottak és kizárólag (az alább részletesen kifejtett okokból visszamenőleges hatályú) Törvényt alkalmazták.
21. A 2/2012. PK Vélemény a 2012-ben hatályban volt jogszabályokra vonatkozóan adott jogértelmezést, amelyet a Törvény visszaható hatállyal, a korábban megkötött szerződésekre is alkalmazni rendelt. A 2/2012. PK Vélemény a visszaható hatályt kifejezetten csak annyiban érintette, hogy az Európai Közösségek Tanácsának a fogyasztóval kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételeiről szóló 93/13/EGK irányelv (a **Fogyasztói Irányelv**) értelmezésével kapcsolatban kimondta, hogy a szerződések érthető és világos megfogalmazásának követelményét az EU-s csatlakozástól akkor is alkalmazni kell, ha ez az irányelvi rendelkezés nem került átültetésre, mert ez a követelmény nem ellentétes az akkori jogszabályokkal. A 2/2012. PK Vélemény a Törvényi Feltételek bírói előzményének tekinthető feltételrendszer további elemeit viszont a 2012-ben hatályos Hpt. 210. §-ának figyelembevételével alakította ki az alábbiakban részletezettek szerint.

22. A Kúria 2/2012. PK Véleményében megállapította: „A Ptk. szabályozza, hogy a szerződés valamely kikötése milyen törvényi feltételek mellett minősül tisztességtelennek, ami az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződési feltételek kapcsán is irányadó.” Attól még, hogy a Törvény konkrétan nevesíti a Törvényi Feltételeket, amelyeknek való nem megfelelés a Törvény szerint a Kikötések tisztességtelenség miatti semmisségét eredményezhetik, álláspontunk szerint a Ptk., mint valamennyi polgári jogi szerződésre irányadó anyajogszabály rendelkezései továbbra is irányadóak. A Ptk.-nak ez a kódex jellege fogalmazódik meg a Ptk. 1. § (1) bekezdésében:

„Ez a törvény az állampolgárok, valamint az állami, önkormányzati, gazdasági és civil szervezetek, továbbá más személyek vagyoni és egyes személyi viszonyait szabályozza. Az e viszonyokat szabályozó más jogszabályokat - ha eltérően nem rendelkeznek - e törvénnyel összhangban, e törvény rendelkezéseire figyelemmel kell értelmezni.”

23. Az eljáró bíróságoknak tehát a Ptk. gondolatrendszerébe kellett volna illeszteniük a Törvény előírásait, és a Kikötések tisztességtelenségének kérdésénél távolabbi, a Ptk. szempontrendszerében kellett volna vizsgálniuk (amelynek természetesen része a Törvényben bevezetett Törvényi Feltételek is). Márpedig azt maga a Kúria is elismerte 2/2012. PK Véleményében, hogy összhangban a Ptk. 209. § (6) bekezdésével „nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg.” Az ügyben eljáró bíróságoknak tehát fel kellett volna ismerniük, hogy az indítványozó által az ÁSZF-kben alkalmazott Kikötések megfelelnek a Régi Hpt., a Hpt. és a 275/2010. (XII. 15.) Korm. Rendelet rendelkezéseinek. Az ezzel ellentétesen értelmezett és alkalmazott Törvény mint élő jog az Alaptörvénybe ütközik.

(i) A Ptk. mint anyajogszabály

24. Az indítványozó álláspontja szerint az eljáró bíróságoknak vizsgálniuk kellett volna, hogy a Ptk. az adott szerződések megkötése időpontjában milyen rendelkezéseket tartalmazott a Kikötések tisztességtelenségével kapcsolatban. Nemcsak azért, mert bizonyos időszakban a Régi Hpt. mellett a Ptk. rendelkezései voltak az irányadóak, hanem mert 2010. január 1-je előtt a Ptk. tartalmazott olyan rendelkezéseket, amik alapján a Kikötések tisztességtelensége vizsgálható volt. Az alábbi táblázat összefoglalja a Ptk. releváns 209. §-nak változásait.

Sorszám	Módosító törvény száma	Módosítás Hatálya	Változás lényege
1.	1997. évi CXLIX.	1998. 03. 01 – 2006.02.28.	<p>Az 1977-es Ptk. novellával bevezetett általános szerződési feltétel szabályait részleteiben kidolgozott, a feltételek tisztességtelensége miatti megtámadáson alapuló új szabályozás váltotta fel a Fogyasztói Irányelv rendelkezéseinek magyar joganyagba történő átültetésekor. A 209/C. § meghatározza, hogy mi minősül általános szerződési feltételnek, a 209/B. § pedig meghatározza, hogy mikor tisztességtelen az általános szerződési feltétel.</p> <p>Fontos, hogy ez a módosítás is érintetlenül hagyta a Ptk. azon rendelkezését, amely szerint az érvénytelenség megállapítása nem eredményezheti a már teljesített és ezért megszűnt szerződések érvénytelenségének visszamenőleges megállapítását.</p> <p>Sőt, a módosító törvénnyel beiktatott új</p>

			<p>szabályozást csak az új rendelkezések hatálybalépését követően kötött szerződésekre kell alkalmazni.</p> <p>Kimondja továbbá az új szabály, hogy nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg vagy jogszabály előírásainak megfelelően határozzák meg.</p>
2.	2006. évi III.	2006.03.01. – 2009.05.21.	<p>A korábbi szabályozás az Európai Bíróság gyakorlata tükrében került kiegészítésre, pontosításra. Az általános szerződési feltétel tisztességtelenségét a jóhiszeműség és tisztesség mércéjén keresztül kell megítélni.</p> <p>Bár a módosítás kiveszi a Ptk. azon rendelkezését, amely szerint az érvénytelenség megállapítása nem eredményezheti a már teljesített és ezért megszűnt szerződések érvénytelenségének visszamenőleges megállapítását, a módosító törvénnyel beiktatott új szabályozást csak az új rendelkezések hatálybalépését követően kötött szerződésekre kell alkalmazni.</p>
3.	2009. évi XXXI.	2009.05-22. – 2014.03.14.	<p>Az Európai Közösségek Bizottságának – kötelezettségsgzegési eljárás során megfogalmazott – kérésére, a Fogyasztói Irányelv 5. cikkével való teljes harmonizáció érdekében, a jogalkotó beiktatta a Ptk. 209. § (4) bekezdését, amely szerint az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. Ezen értelmezési szabályra hivatkozva munkálta ki a Kúria a 2/2012. PK Véleményben azt a feltételrendszert, amelyet aztán a Törvény egy az egyben átvett (az egyéb értelmezési szempontok átvétele nélkül).</p>

(ii) A Régi Hpt. (illetve a Hpt.) szabályanyagának változásai

25. Fontos megjegyeznünk, hogy a Ptk. nem szabályozza az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó jogokat és kötelezettségeket (lásd 2/2012. PK Vélemény alább idézett pontjait) és az általános szerződési feltételekkel kapcsolatban csak azt a kötelezettséget írja elő, hogy azoknak érthetőnek és világosnak kell lenniük:

„A felek egyike a megkötött szerződés tartalmát egyoldalúan akkor módosíthatja (egyoldalú hatalmasság), ha erre jogszabály jogosítja fel, vagy pedig a felek a szerződésben e jogosultságot előre közösen kikötötték. A Ptk. szabályaiba nem ütközik, ha a közös megegyezéssel létrejött szerződés az egyik szerződő fél számára az egyoldalú szerződésmódosítás jogát biztosítja. A Ptk. azt sem írja elő, hogy a közösen kikötött egyoldalú szerződésmódosítási jog milyen esetekben gyakorolható; azt sem, hogy e feltételeket, körülményeket (ok-listát) előre a szerződésben kellene meghatározni; és azt sem, hogy a kikötött egyoldalú szerződésmódosítási jog csak kivételes esetekben lenne

gyakorolható. A felek által közösen kikötött egyoldalú szerződésmódosítási jogosultságra nem vonatkoznak a Ptk. 241. §-ában írt, a bírósági szerződésmódosításra vonatkozó kritériumok. A Ptk. szabályaiba nem ütközik az sem, ha az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a fél az általános szerződési feltételei között előre meghatározza, és az ilyen kikötés a felek megállapodása folytán a szerződés tartalmává válik.”

26. Az egyoldalú szerződésmódosításra irányuló releváns szabályokat tehát nem a Ptk., hanem a Régi Hpt. illetve a Hpt. és most már a 2/2014. PJE és a Törvény tartalmazza. Meg kell azonban jegyezni, hogy a Régi Hpt. szabályozása is változott időben, ezért álláspontunk szerint nem lehet elvárni egy pl. 2004-ben megkötött szerződéstől, hogy (az alábbiakban kimunkáltak szerint) egy évvel később a magyar jogrendszerbe iktatott, majd 2012-ben értelmezett és 2014-ben újraértelmezett szabályzásnak megfeleljen.

„A kölcsönszerződések speciális jellemzőire tekintettel külön jogszabály, a Hpt. lehetővé teszi az egyoldalú szerződésmódosítási jog kikötését. A Hpt. 210. § (3) bekezdése szerint fogyasztóval kötött kölcsönszerződésben vagy pénzügyi lízingszerződésben az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamatot, díjat vagy költséget lehet egyoldalúan módosítani. Egyéb feltétel, ideértve az egyoldalú módosításra okot adó körülmények felsorolását is, egyoldalúan nem módosítható az ügyfél számára kedvezőtlenül. Az egyoldalú módosítás jogát a hitelező akkor jogosult gyakorolni, ha a módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását a szerződés tartalmazza, valamint a hitelező árazási elveit írásban rögzítette. Az egyoldalú szerződésmódosítás törvényi feltételeit időben eltérő módon és részletességgel rendezte a Hpt., így a fogyasztóra hátrányosan 2009. augusztus 1. napját megelőzően bármely szerződési feltétel, ezt követően csak a kamatra, díjra, költségre vonatkozó rendelkezések módosíthatók egyoldalúan.”

27. Tehát maga a Kúria is elismerte 2/2012. PK Véleményében, hogy 2009. augusztus 1-je előtt nem volt olyan részletes szabályozás, sem árazási elv, amiből aztán a Kúria kimunkálta azt a 7-es tesztrendszert, amit a Törvény egy az egyben átvett Törvényi Feltételekként, anélkül, hogy bármilyen teret adna a jogalkalmazó bíróságnak a tisztességtelenség bírói jogértelmezéshez. A csatolt táblázat alábbi kivonatából is jól látható, hogy a vizsgált időszakban összesen 4 alkalommal módosult a Régi Hpt. szabályozása:

Sorszám	Módosító törvény száma	Módosítás Hatálya	Változás lényege
1.	2009. évi XIII.	2009. 08. 01 – 2009.12.31.	A korábbi szabályozáshoz képest (i) már csak a kamatot, költséget vagy díjat lehet a fogyasztó ügyfél számára kedvezőtlenül egyoldalúan módosítani az ezekre kihatással bíró ok-okozati feltételek megváltozása esetén; (ii) az ügyfeleket a módosítás hatálybalépését 60 nappal megelőzően hirdetményben valamint postai és elektronikus úton is értesíteni kell; és (iii) új díjat vagy költséget már nem lehet egyoldalúan bevezetni.
2.	2009. évi CL.	2010. 01. 01 – 2010.11.26	A korábbi szabályozáshoz képest a pénzügyi intézmény akkor jogosult az ügyfelekre kedvezőtlen egyoldalú módosítás jogát gyakorolni, ha a módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását a szerződés tartalmazza, valamint a hitelező a Régi Hpt. 210. § (4) bekezdésében

			meghatározott feltételeknek megfelelő árazási elveit írásban rögzítette.
3.	2010. évi XCVI.	2010. 11. 27. – 2012. 03. 31	A korábbi szabályozást kiegészítve a jogalkotó a Régi Hpt. 210/A. §-ban a fogyasztóval kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződések és pénzügyi lízingszerződések esetében az általános szabályokhoz képest speciális szabályozást vezet be. Ezek a szerződések a pénzügyi intézmény által az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamat tekintetében, kormányrendeletben [a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendeletben] meghatározott esetekben, feltételekkel és módon módosíthatók, amennyiben azt a jegybanki alapkamat, a refinanszírozási kamatlábak, a pénzügyi indexek, a hitelező lekötött ügyfélbetétei kamatának változása, a szabályozói környezet, illetve a hitelkockázat kormányrendeletben meghatározott változása indokolja.
4.	2011. évi CXLVIII.	2012. 04. 01. – 2013. 12. 31.	A jogalkotó az általános szabályok érintése nélkül, a 3. pontban beiktatott Régi Hpt. 210/A. § hatályon kívül helyezésével, a jelzáloghitel-szerződésekre egy differenciált szabályozást vezet be. Lásd részleteiben a táblázat alatt.
5.	Hpt.	2014. 01. 01 –	Apróbb formaságok kivételével, lényegében változatlan tartalommal veszi át a Hpt. a Régi Hpt. szabályozását.

28. A 4. sor szerinti jogszabályi állapot volt hatályban a 2/2012. PK Vélemény megalkotásakor, azaz 2012. XII. 10-én. A Kúria jogértelmezésekor az akkor hatályban volt Régi Hpt. 210. §-ának következő bekezdéseire is építve adta jogértelmezését:

„(3) Fogyasztóval kötött kölcsönszerződésben vagy pénzügyi lízingszerződésben az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamatot, díjat vagy költséget lehet egyoldalúan módosítani. Egyéb feltétel, ideértve az egyoldalú módosításra okot adó körülmények felsorolását is, egyoldalúan nem módosítható az ügyfél számára kedvezőtlenül. Az egyoldalú módosítás jogát a hitelező akkor jogosult gyakorolni, ha a módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását a szerződés tartalmazza, valamint a hitelező árazási elveit írásban rögzítette.

(4) Az árazási elveknek tartalmazniuk kell legalább a következőket:

- valamely kamat, díj vagy költség módosítása a szerződésekben foglalt és az adott kamat, díj vagy költség mértékére ténylegesen hatást gyakorló ok alapján történhet;
- ha valamely feltétel változása a kamat-, díj- vagy költségelem csökkentését teszi indokolttá, azt is érvényesíteni kell;
- az adott kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételeket együttesen, tényleges hatásuk arányában kell figyelembe venni;
- díjat vagy költséget évente legfeljebb a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett előző évi éves fogyasztói árindex mértékében lehet emelni. [...]

(9) A (3) bekezdésben meghatározott szerződéseknél a kamat, díj vagy költség ügyfél számára kedvezőtlen egyoldalú módosítása esetén - referencia-kamatlábhoz kötött kamat

esetén a referencia-kamatláb változásából eredő kamatváltozás kivételével - az ügyfél a módosítás hatálybalépése előtt - a (10) bekezdésben meghatározott eltéréssel - jogosult a szerződés díjmentes felmondására.”

29. Ezekből a jogszabályi rendelkezésekből következnek a 2/2012. PK Vélemény megállapításai, amelyeket a PJE megerősített. A 2/2012. PK Vélemény felvezető szövege kijelentette, „hogya véleményben foglaltak a vonatkozó jogszabályok hatályos rendelkezésein alapulnak ....” A tisztességtelenség polgári jogi fogalmából ugyanakkor nem következik az, hogy a Törvény a 2/2012. PK Véleményben kidolgozott, majd tovább finomított rendelkezéseket a 2004. május 1-ét követően megkötött szerződéseken alkotmányosan megalapozott módon számon kérhetné.
30. Az Elszámolási Törvény 52. §-ával a Törvénybe iktatott 6. § (2) bekezdése szerint a forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések és a fogyasztói devizakölcsön szerződések esetében a Kikötések tisztességtelenségét mégsem kell vélelmezni a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában. Ez a jogszabályi rendelkezés annak hallgatóságos elismerését jelenti, hogy a Törvény a tisztességtelenség vélelme címén kéri 2004. május 1-től számon azokat a tételes jogszabályi előírásokat, amelyek 2010. november 26-át követően léptek hatályba.

(b) A Törvény közjogi érvénytelenségben szenved

31. Az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) 127. cikkének (4) bek. és 282. cikk (5) bekezdése értelmében a tagállamok kötelesek konzultálni az EKB-val az EKB hatáskörébe tartozó valamennyi jogszabálytervezettel kapcsolatban. Magyarország elmulasztotta az uniós jogszabályok által előírt konzultációt, amikor a jogalkotó anélkül fogadta el a Törvényt, hogy (i) annak végleges tervezetét megküldte volna az EKB-nak, illetve (ii) annak véglegesítése előtt az EKB kifejtette volna azzal kapcsolatban a véleményét. E tekintetben az EKB 2014. július 28-án kelt véleményében hangsúlyozta, hogy *„a nemzeti hatóságok különleges sürgősség, vagy a jogszabályalkotás előrehaladott állapota esetén sem mentesülnek az EKB-val a jogalkotási folyamat egy olyan pontján történő konzultáció alól, amely elegendő időt biztosít: a) az EKB számára arra, hogy megvizsgálja a jogszabálytervezetet és valamennyi megkívánt nyelvi változatban elfogadja a véleményét; valamint b) a nemzeti hatóságok számára arra, hogy a 98/415/EK határozatban foglaltaknak megfelelően figyelembe vegyék az EKB álláspontját.”*³
32. A konzultáció elmaradásának többféle jogkövetkezménye is lehet: (1) az Európai Bizottság az EUB-nál jogsértési eljárást kezdeményezhet az érintett tagállam ellen az EUSZ 258. cikke alapján; és (2) mivel a konzultációs kötelezettség pontosan meghatározott és feltétlen, annak elmaradására a jogalanyok közvetlenül is hivatkozhatnak a nemzeti bíróságok előtt.
33. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunktól kezdődően az EU-szerződések, a másodlagos jogforrások és az EUB esetjoga mind a belső jog közvetlenül alkalmazandó részévé váltak. Így a magyar bíróságoknak kell levonnia annak a következményeit, hogy a jogalkotó a Törvényt a Magyarországon közvetlenül alkalmazandó közösségi jog eljárási szabályaiba ütköző módon hozta meg. Az eljárás bíróságok jogellenesen tekintettek el az egyes közösségi jogszabályok által előírt előzetes értesítés nélkül elfogadott nemzeti rendelkezések végrehajtásának kérdésében megszilárdult EUB esetjogának⁴, különösen pedig a Bank által indítványozott C-194/94 számú EUB ítéletben foglaltak alkalmazásától. Az EUB esetjoga szerint ugyanis a lényeges eljárási követelmények megsértésével elfogadott Törvény az egyénekek szemben nem végrehajtható. Az EUB kialakult esetjogából következik hogy *„[a]zon tagállamokban, amelyekben az egyének jogosultak eljárást*

³ https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/hu_con_2014_59_f_sign.pdf 3. old.

⁴ Lásd többek között: a 174/84 sz. Bulk Oil-ügy (EBHT 1986, 559. o.); a 380/87 sz. Enichem Base-ügy (EBHT 1989, 2491. o.); C-194/94 sz. CIA Security International-ügy (EBHT 1996, I-2201. o.); C-226/97 sz. Lemmens-ügy (EBHT 1998, I-3711. o.); C-235/95 sz. AGS Assedic Pas-de-Calais-ügy (EBHT 1998, I-4531. o.); C-443/98 sz. Unilever-ügy (EBHT 2000, I-7535. o.); C-159/00 sz. Sapod Audic-ügy (EBHT 2002, I-5031. o.); 158/80. sz. Rewe-ügy (EBHT 1981, 1805. o.)

kezdeményezni egy nemzeti jogszabály súlyos eljárási hiba alapján történő megsemmisítése iránt, azoknak jogosultaknak kell lenniük a közösségi jog alapvető eljárási követelménye – mint az EKB-val folytatott előzetes konzultáció – megsértésével elfogadott nemzeti jogszabály megsemmisítésének kezdeményezésére is.”⁵

34. Magyarországon a nemzeti jogszabályok normakontrollját a Tisztelt Alkotmánybíróság végzi. A Tisztelt Alkotmánybíróság a 30/2000 (X.11.) AB határozatával jogszabály közjogi érvénytelenségét⁶ és alkotmányellenességét mondta ki, tekintettel arra, hogy a jogszabály elfogadása során a jogalkotó törvényben előírt konzultációs kötelezettségét elmulasztotta. A 30/2000 (X.11.) AB határozat indokolása szerint: „[a] jogállamiság részét képező döntéshozatali eljárás szabályainak megsértése a döntés közjogi érvénytelenségét eredményezheti. [...] Amennyiben pedig külön törvény ír elő konkrét és intézményesített véleménykérési kötelezettséget, akkor annak elmulasztása olyan, a jogalkotási eljárásban elkövetett súlyos szabálytalanságnak minősülhet, amely adott esetben a jogállamiság alkotmányos követelményét közvetlenül veszélyezteti, és a törvénysértő módon alkotott jogszabály közjogi érvénytelenségét eredményezheti.” Tekintettel arra, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkal a közösségi jog szabályai belső jogunk közvetlenül alkalmazandó részévé váltak, konzultációs kötelezettséget nem csak a magyar törvények, hanem a közvetlenül alkalmazandó Európai Unió jogforrások is előírhatnak. A belső jog részévé vált közösségi jogban előírt konzultációs kötelezettség megsértése ugyanúgy sérti a jogállamiság elvét, és ugyanúgy közjogi érvénytelenséget eredményez, mintha a konzultációt egy magyar törvény írta volna elő.
35. Megjegyezzük, hogy a konzultációs kötelezettség megsértésére tekintettel az Európai Bizottság jogsértési eljárást is kezdeményezhet az EUSZ 258. cikke alapján. Az a körülmény azonban, hogy – a rendelkezésünkre álló információk szerint – az EUSZ 258. cikke alapján az Európai Bizottság nem indított Magyarország ellen kötelezettségszegési eljárást, nem fosztja meg az egyéneket attól, hogy a jogszabály közjogi érvénytelenségére hivatkozzanak. Nincs olyan jogszabályi előírás, amely az egyéni igényérvényesítés feltételévé tenné a kötelezettségszegési eljárás megindítását.
36. **Álláspontunk szerint tehát az EKB-val folytatott konzultációs kötelezettség be nem tartása sérti a jogállamiság elvét és a Törvény közjogi érvénytelenségét eredményezi.**

(c) A visszamenőleges jogalkotás tilalmának sérelme

37. Magyarország Alaptörvényének B) cikkének (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság következetes joggyakorlatának megfelelően a jogállamiság fogalmi eleme a jogbiztonság követelménye, melynek keretein belül „a jogi normák előreláthatósága és kiszámítható működésének követelménye felöleli a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás korlátozott és kivételes lehetőségét” (16/2014. (V.22.) AB határozat, Indokolás [32]). Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint „[k]övetkezetes az alkotmánybírósági gyakorlat a tekintetben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a hatálybalépés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit - erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint - a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell.” (57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 324-325.; megerősítette például: 3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [58]).
38. Nem állnak fenn azok a rendkívül kivételes feltételek, amelyek fennállása esetén a jogviszonyok visszamenőleges hatályú megváltoztatására lehetőség van. Az új Ptk. 6:192. § [Bíróági szerződés módosítás] (2) bekezdése kifejezetten megtiltja a *clausula rebus sic stantibus* alapján a visszamenőleges szerződés módosítást: „A bíróság a szerződést az általa meghatározott időponttól, legkorábban a szerződés módosításra irányuló igény bíróság előtti érvényesítésének időpontjától kezdődően úgy módosíthatja, hogy a körülmények megváltozása miatt egyik fél lényeges jogi érdeke

⁵ Az EKB által „Útmutató a nemzeti hatóságoknak az Európai Központi Bankkal a jogszabálytervezetekről folytatott konzultációjához” címmel kiadott ismertető, 25. o. 2. bek. elérhető: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/guideconsultationecb2005hu.pdf>

⁶ közjogi érvénytelenség tárgyában ld. ugyanígy: 6/2013. (III. 1.) AB határozat, különösen: [72] - [79]. bek.

se sérüljön.” A jogszabállyal történő szerződésmódosításnak is követnie kell a bírói szerződésmódosítás feltételeit és korlátait. Az Alkotmánybíróság 8/2014. (III. 20.) AB határozata szerint az állam kivételesen – *a clausula rebus sic stantibus* elve alapján – jogszabállyal a szerződések tartalmát általában csak ugyanolyan feltételek fennállása esetén változtathatja meg alkotmányosan, mint amilyen feltételek fennállását a bírósági úton való szerződésmódosítás is megköveteli. Az AB határozat indokolása (90. pont) az alábbiakat rögzíti:

„Az állam azonban jogszabállyal a fennálló szerződések tartalmát általában csak ugyanolyan feltételek fennállása esetén módosíthatja, változtathatja meg alkotmányosan, mint amilyen feltételek fennállását a bírósági úton való szerződésmódosítás megkövetel. Vagyis a tartós jogviszonyok jogszabállyal történő alakítására a clausula rebus sic stantibus tételének alkalmazásával kerülhet sor. Eszerint a jogalkotó – akárcsak a bíróság – akkor jogosult a fennálló és tartós szerződési jogviszonyokat módosítani, ha a szerződéskötést követően beállott valamely körülmény folytán a szerződés változatlan tartalommal történő fenntartása valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti, a körülményváltozás nem volt ésszerűen előrelátható, továbbá, ha az túlmegy a normális változás kockázatán. A jogszabályi beavatkozásnak pedig további feltétele, hogy a lényeges körülményváltozás társadalmi méretű legyen, vagyis a szerződések nagy tömegét érintse. A törvényhozó feladata meghatározni és egyúttal felelőssége eldönteni, hogy melyek azok a területek, amelyeken a beavatkozás már jogalkotási követelmény. Azt pedig, hogy a beavatkozás feltételei alkotmányosan fennállnak-e, köteles bizonyítani. Vita esetén viszont az Alkotmánybíróság jogosult a beavatkozás alkotmányosságát eldönteni, ugyanúgy, ahogy a konkrét, egyes szerződésekben a Ptk. 241. §-a alapján esetenként a bíróság jár el és a feltételek fennállása esetén módosítja a szerződések tartalmát.”

39. A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 2.§ (2) bekezdése szerint „[j]ogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé”. Az Alaptörvény 28. cikke szerint „[a] bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.”
40. A Törvény 1.§ (1) bekezdésének értelmében a törvény hatálya a 2004. május 1. napja és a törvény hatályba lépésének napja, azaz 2014. július 26. (?) között kötött fogyasztói kölcsönszerződésekre terjed ki. (Vagy 2014. július 19-ig kötött szerződésekre vonatkozik a Törvény? Ezt sem lehet megállapítani a hibásan szerkesztett 19. §-a alapján.) Az Elszámolási Törvény 52. § (1) bekezdésével beiktatott 1. § (1a) bekezdése értelmében a Törvény hatálya kiterjed az (1) bekezdésben meghatározott időintervallumban kötött deviza alapúnak nem minősülő deviza fogyasztói kölcsönszerződésekre is. A Törvény tehát bizonyos esetekben már akár 10 évvel korábban létrejött és esetlegesen már le is zárt szerződéses jogviszonyok tekintetében nyilvánít semmissé olyan kikötéseket, amelyek a felek kölcsönös megállapodásán alapulnak. Nevezetesen, a Törvény 3. § (1) semmissé nyilvánítja a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések azon rendelkezéseit, amelyek szerint „a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendel”, ha azt a felek egyedileg nem tárgyalták meg.
41. Továbbá, a Törvény 4. § (1) alapján a jogalkotó az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó, általános szerződési feltételeken nyugvó fogyasztói kölcsönszerződések vonatkozásában olyan törvényi vélelmet állít fel, amely szerint vélelmezni kell, hogy:

*„tiszteletlen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés - tekintettel arra, hogy az nem felel meg:
a) az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének: annak tartalma a fogyasztó számára nem világos, nem érthető;*

- b) a tételes meghatározás elvének: az egyoldalú szerződésmódosítás feltételei nem tételesen meghatározottak, vagyis az ok-lista hiányzik, vagy van ok-lista, de az csak példálózó jellegű felsorolást tartalmaz;
- c) az objektivitás elvének: az egyoldalú módosítás feltételei nem objektív jellegűek, vagyis a fogyasztóval szerződő félnek módja van a feltétel bekövetkeztét előidézni, abban közrehatni, a módosításra okot adó változás mértékét befolyásolni;
- d) a ténylegesség és arányosság elvének: az ok-listában meghatározott körülmények ténylegesen nem, vagy nem a körülmények változásának mértékében hatnak a kamatra, költségre illetve díjra;
- e) az átláthatóság elvének: a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására;
- f) a felmondhatóság elvének: a szerződésmódosítás bekövetkezése esetére nem biztosítja a fogyasztó számára a felmondás jogát vagy
- g) a szimmetria elvének: kizárja, hogy a fogyasztó javára bekövetkező feltételváltozás hatása a fogyasztó javára érvényesítésre kerüljön.”

Amennyiben tehát a Törvényi Feltételeknek nem felelnek meg a Bank által alkalmazott Kikötések, akkor azok tisztességtelenek, és ezért semmiek. **Álláspontunk szerint azonban a Törvényi Feltételek alkalmazása a Bank által kötött fogyasztói kölcsönszerződések esetében kimeríti a visszamenőleges jogalkotás tilalmába ütköző alaptörvény-ellenes szabályozás fogalmát az alábbi indokok alapján.**

42. A Törvény 4. § (1) szerint az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés, annak ellenére, hogy az a szerződéskötés időpontjában megfelelt a Ptk. akkor hatályos rendelkezéseinek és az egyre szigorodó ágazati előírásoknak. A szigorú oklistához és árazási elvekhez kötött egyoldalú szerződésmódosításokat az akkori pénzügyi felügyelet fokozottan ellenőrizte, az indítványozó a bankszektor többi szereplőjével együtt okkal feltételezte, hogy a jogalkotó megteremtette az egyoldalú szerződésmódosítás törvényes, átlátható és tisztességes feltételrendszerét, melyet utólag nem fog visszaható hatállyal megváltoztatni.
43. A Kúria is rámutatott 2/2012. PK Véleményében, hogy azt az ok-listát, amit a Törvény évekkal (akár egy évtizeddel) a szerződések megkötése után megkövetel a Kikötésekben, maga a Régi Hpt., illetve a Hpt. sem tartalmazza. Sem a Régi Hpt., sem a Hpt.

„nem rögzíti, melyek lehetnek azok a konkrét tételes okok, amelyekre hivatkozva a pénzügyi intézmény a későbbiekben egyoldalúan módosíthatja a kamat mértékét. Az ok-listát a törvény nem tartalmazza; azt a pénzügyi intézmény maga határozza meg, előre egyoldalúan, az általános szerződési feltételei között (...) A fogyasztói kölcsönszerződésre vonatkozó Hpt. rendelkezések - szemben a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendeletben irtakkal - nem rögzítik, melyek lehetnek azok a konkrét tételes okok, amelyekre hivatkozva a pénzügyi intézmény a későbbiekben egyoldalúan módosíthatja a kamat, a költség, a díj mértékét. A Hpt. 210. § (3) bekezdése az egyoldalú szerződésmódosítás feltételeit taxatívénem határozza meg, csupán azt rögzíti, hogy a feltételnek tételesen meghatározottnak és objektívnek kell lennie. A 210. § (4) bekezdése pedig az arányosság és ténylegesség elvét, valamint egyéb, az árazási elvek tartalmára vonatkozó előírásokat tartalmaz (...) A törvényi keretszabályozás azt írja elő, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás feltételeit - az ok-listát - a szerződésnek tartalmaznia kell, de azt nem határozza meg, hogy milyen feltételek bekövetkezése esetén lehet egyoldalúan a szerződést módosítani. A kógens keretszabályt a pénzügyi intézmény rendelkezési joga tölti meg tartalommal.”

A Törvény mégis, visszamenőleges hatállyal azt várja el a Kikötésektől, hogy azok mindenben megfeleljenek a Törvényi Feltételeknek 2010. január 1-jét megelőzően kötött szerződések esetén is,

miközben azokat a jogalkotó saját bevallása szerint is a Kúria 2/2014. PJE, és a 2/2012. PK Vélemény alapján alakított ki a Törvényben.

44. A Kúria 2/2012. PK Véleményében kimondta, hogy

„A pénzügyi intézmény és a fogyasztó közötti tartós pénzhasználati jogviszonyban előfordul, hogy a fogyasztó olyan időpontban készített üzletszabályzat kikötésének érvénytelenségét állítja, amikor a Hpt. fogyasztót védő rendelkezései nem, illetve nem ilyen tartalommal voltak hatályban. A Hpt. szabályainak visszaható hatálya nincs, ezért az általános szerződési feltételek e jogszabályba nem ütközhetnek. A fogyasztó hivatkozhat azonban arra, hogy az egyoldalú szerződésmódosítási jogra vonatkozó kikötés a Ptk.-nak az üzletszabályzat készítése, illetve a szerződés megkötése időpontjában irányadó, akkor hatályos rendelkezései szerint tisztességtelen - a fogyasztóra indokolatlanul, egyoldalúan hátrányos - kikötésnek minősült, ezért érvénytelen.”

A Kúria tehát itt is megállapította, hogy 2010. január 1-je előtt egyáltalán nem létezett olyan szabályozás (sem a Ptk.-ban, sem a Régi Hpt.-ben), amiből a Törvényi Feltételeket le lehetett volna vezetni, és világosan kimondta, hogy konkrét jogszabályi előírás hiányában a fogyasztók legfeljebb a Ptk. hatályos rendelkezéseire hivatkozhattak a tisztességtelenség témakörében. A Kúria szerint ugyanis, a Törvényi Feltételek alapját képező saját feltételrendszerét a Régi Hpt. 2010. január 1-től hatályos 210. §-ának, különösen annak (4) bekezdésében foglalt árazási elvek értelmezése alapján vezette le a 2/2012. PK Véleményében.

45. Álláspontunk szerint szintén a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába ütközik, hogy a Törvény rendelkezéseit olyan szerződésekre is kiterjeszti, amelyek a törvény hatályba lépése előtt már megszűntek. Pedig a Ptk.-t módosító 1977-es novella (1977. évi IV tv.) is alapelvi élel mondta ki, hogy a Ptk. 209. §-ban bevezetett általános szerződési feltételek esetleges érvénytelenségének bírói megállapítása esetén *„az érvénytelenség megállapítása nem érinti azokat a szerződéseket, amelyeket a megtámadásig már teljesítettek.”* A jogalkotó a Ptk. releváns 209. §-át az 1977-es novellát követően még háromszor módosította, ahogyan ezt a fenti táblázatból jól látható.

46. A Kúria 2/2014 PJE-ben kifejtett álláspontjából (a Fogyasztói Irányelv visszamenőleges értelmezésével kapcsolatban a szerződések érthető és világos megfogalmazásának követelményére vonatkozóan) nem következik a Régi Hpt.-ből levezetett Törvényi Feltételek elfogadhatósága és alaptörvényi megalapozottsága.

47. A Törvény miniszteri indoklásában kifejtettekkel ellentétben tehát nem igaz, hogy a Törvény ne állapítana meg új anyagi jogszabályokat. A Törvény által **a jogalkotó önkényesen, alapijogot súlyon sértő módon avatkozik bele a fennálló (bizonyos esetekben pedig a már megszűnt, azaz teljesezésbe ment) magánjogi jogviszonyokba.** Ez pedig nem megengedett – utalunk a 8/2014 AB határozatra, amely – bár az új Ptk-t vizsgálja – hivatkozik többek között előzményként a 32/1991 AB határozatra (lásd 12. pontját). Az pedig kifejezetten rögzíti a visszamenőleges jogszabályi módosítás tilalmát még a régi Ptk. 241. §-a alapján is. Ezt erősíti még meg a BH 1986.331 számon közzétett eseti döntés is.

48. A Régi Hpt. azon előírása, miszerint az ügyfelek számára kedvezőtlen egyoldalú módosításra okot adó objektív körülményeket tételesen kell a szerződésben meghatározni, csak 2010. január 1-től került be a Régi Hpt. 210. § (3) bekezdésébe. Ezt megelőzően csupán annyit írt elő a Régi Hpt. 2009. augusztus 1-től, hogy a kamatot, díjat, vagy költséget akkor lehet egyoldalúan – az ügyfél számára kedvezőtlenül – módosítani, ha „a szerződés a módosítandó kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételek megváltozása esetére ezt lehetővé teszi”. Ezt megelőzően pedig csupán annyit írt elő, hogy „A kamatot, díjat vagy egyéb szerződési feltételt csak akkor lehet egyoldalúan, az ügyfél számára kedvezőtlenül módosítani, ha szerződés ezt - külön pontban - a

pénzügyi intézmény számára meghatározott feltételek, illetve körülmények esetére egyértelműen lehetővé teszi.”

49. A Régi Ptk. 2006-os módosításakor (2006. évi III. tv. 16. § (2) bekezdés) és a 2009-es módosításakor (2009. évi XXXI. törvény 5. § (3) bek.) is csak a hatálybalépést követő szerződésekre lehetett az adott rendelkezést alkalmazni. A szabályozás tehát sohasem visszamenőlegesen lépett hatályba. Nagy különbség van a Törvény és a 2/2012-es PK Vélemény, illetve a PJE normatív tartalma között, mivel a Törvény egy teljesen új eljárási rendet vezet be visszamenőleges hatállyal a törvényi vélelemmel, míg a Kúria valamennyi elvi döntése a meglévő rendszerben alkalmazandó, vagyis pl. hogy a fogyasztó indít pert a semmisség kimondására. A vélelem visszamenőleges bevezetése önmagában beleütközik a visszamenőleges jogalkotás tilalmába.
50. A Törvény megalkotását megelőzően, és (a Törvény hatálya alá nem tartozó fogyasztói szerződések esetében ma is) a közérdekű kereset intézménye szolgált és szolgál az ÁSZF-ek érvénytelenségének valamennyi félre kiterjedő hatályú megállapítására. A Ptk 6:105. § (2) bekezdése szerint a közérdekű kereset esetében: „[a]z érvénytelenség megállapítása nem érinti azokat a szerződéseket, amelyeket a megtámadásig már teljesítettek.” A Régi Ptk. 209/B. § (2) bekezdése szerint pedig a közérdekű keresettel indított eljárásban a bíróság a tisztességtelenséget csak az ÁSZF alkalmazása esetére, a jövőre nézve nyilvánítja érvénytelenné. A közérdekű kereset folytán az érintett ÁSZF-ek tehát mindig csak a jövőre nézve, és sohasem visszamenőleges hatállyal váltak érvénytelenné. Ezzel szemben a Törvény időbeli hatálya miatt a felállított vélelem nem csak a jövőbeli viszonyokat érinti, hanem visszamenőlegesen okozza a Kikötések érvénytelenségét, a lezárt jogviszonyokat is megbolygatva. A fentiek alapján nem cáfolható és kétségtelen tény, hogy visszamenőleges hatálya van a jogszabálynak. Ezzel kapcsolatosan egyetlen kérdés merülhet csak fel, nevezetesen, hogy a visszamenőleges hatályú jogalkotás alkotmányos-e vagy sem. Más szavakkal: nem az a kérdés, hogy volt-e visszamenőleges jogalkotás, mivel az tény, hogy volt, az a kérdés, hogy az alkotmányosan indokolható volt-e (a szükségesség és arányosság tesztjével). Ezt a jogalkotó álláspontunk szerint nem igazolta.
51. Megalapotlanul hivatkozik arra a Fővárosi Ítéletábrla Másodfokú Ítéletének 33. illetve 34. oldalán arra, hogy a Törvénynek a perben alkalmazandó rendelkezéseire az Alkotmánybíróság fent idézett 8/2014. (III. 20.) AB határozata nem irányadó. A 2/2014. PJE által felállított és a Törvény által kodifikált szempontrendszer bevezetésével a felek között létrejött tartós, szerződéses jogviszonyba a jogalkotó utólag avatkozott be. A jogalkotó visszaható hatályú jogalkotásának eredménye tulajdonképpen nem más, mint a szerződéses jogviszonyba történő beavatkozás, a szerződéses feltételrendszer módosítása. A szerződések megkötésekor a felek által még nem volt ismert az a szempontrendszer, amely alapján a Törvény megállapítja azok tisztességtelenségét és emiatt érvénytelenségét.
52. Téves a Fővárosi Ítéletábrlának a Régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére illetve az Új Ptk. 6:102. § (1) bekezdésére való hivatkozása. Nem képezi vita tárgyát, hogy a vonatkozó polgári jogi jogszabályok a Törvény hatályba lépése előtt is rendelkeztek a tisztességtelenségről mint érvénytelenségi okról. Az egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatos szerződési feltételekre vonatkozó hét konjunktív elemből álló feltételrendszer azonban olyan újdonság, amelyet sem a magyar jogrendszer, sem a magyar bírói joggyakorlat nem ismert a Törvényt megelőzően.
53. A magyar jog (az eljáró bíróságokkal szemben) nem ismeri el a „deklaratív jellegű” jogszabály kategóriáját, sőt, a magyar jog szerint fogalmilag kizárt az olyan jogszabály alkotása, amely nem állapít meg valamilyen jogot vagy kötelezettséget. A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 2.§ (1) bekezdése szerint: „[a] jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie.” Álláspontunk szerint egy olyan „szabálynak”, amely nem állapít meg jogokat és kötelezettségeket, nincsen egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalma, ezért azt nem is tekinthetnénk jogszabálynak. A „deklaratív jogszabály” már önmagában önellentmondás (oximoron). Amennyiben a Törvény valóban csak „deklaratív jellegű” állításokat

tartalmazna, akkor annak elfogadása mellett semmilyen indok nem szólna, hiszen a Törvény által „deklarált” szabályok már egyéb jogforrásokban kötelezően alkalmazandó módon megjelenének. Határozott jogi álláspontunk szerint a Törvénybe foglalt anyagi és eljárásjogi szabályok semmiképpen sem tekinthetők „deklaratív” jellegűnek.

54. A 2/2012 PK véleményt megelőzően azonban egyetlen kollégiumi véleményre, elvi bírósági döntésre vagy bírósági határozatra sem hivatkoztak az eljáró bíróságok annak alátámasztásául, hogy a Törvényben alkalmazott hetes feltételrendszert 2012-t megelőzően is ismerte volna a bírói gyakorlat. A felperes legjobb igyekezete ellenére sem tudta azonosítani a Törvényszék által hivatkozott, hosszú éveken át tartó bírói gyakorlatot, amelyre a Ptk. módosításai, a Hpt. szabályai és a Kúria jogértelmezései épülnének. A 2012-t megelőző bírói gyakorlatban még említés szintjén sem jelennek meg a 2/2012. PK véleményben kidolgozott feltételek, sem konkrét elnevezésükkel, sem pedig anélkül. A bíróságok mindössze a Ptk. mindenkorai szabályaiban megjelenő feltételek teljesülését vizsgálták.⁷ Ezért is jogszabályellenes az eljáró bíróságok álláspontja, miszerint a Törvény nem alkotott új jogot visszaható hatállyal. A jóhiszeműség és tisztesség követelménye valóban szerepelt a korábbi jogunkban is, de abból nem lehet levezetni a Törvényi Feltételeket.
55. A Törvény új anyagi jogi és eljárási szabályokat alkotott, méghozzá visszamenőleges hatállyal. A Törvény legfontosabb új rendelkezése maga a 4. § (1) bekezdésében szabályozott megdönthető tisztességtelenségi vélelem, és ebből következően a bizonyítási teher megfordulása. A Törvény hatályba lépését megelőzően az ÁSZF-eket mindaddig tisztességesnek kellett tekinteni, ameddig bíróság meg nem állapította ennek ellenkezőjét. A Törvény hatálybalépését követően a Törvény hatálya alá tartozó ÁSZF-eket tisztességtelenségnek kell tekinteni, amíg nem sikerül bizonyítani a tisztességességet a Törvény hetes feltételrendszere alapján. Szintén újdonság a Törvény 4. § (1) bekezdésében megállapított hetes, konjunktív feltételrendszer, hiszen ezek korábban nem jelentek meg jogszabályi szinten, illetve a már korábban létező elvek nem voltak hatályosak a Törvény által szabályozott teljes időtartam alatt. Jelentős változás, újdonság továbbá hogy a Törvény kizárja, hogy a tisztességesség megállapítása során a bíróság a szerződéskötés körülményeit vizsgálja. Ez szöges ellentétben áll a korábbi bírói gyakorlattal, amely a Ptk. 209/B. § (3) bekezdésének megfelelően kifejezetten vizsgálta a szerződéskötési körülményeket.⁸ Megjegyezzük továbbá, hogy már önmagában az a tény, hogy a peres eljárás folyamatban volt, cáfolja a Törvény „deklaratív jellegét”, tekintettel arra, hogy a jelen speciális eljárás a Törvényt megelőzően ismeretlen volt a magyar jogban, a bizonyítási teher megváltoztatása, az elévülési szabályok módosítása, stb. anyagi jogi módosítást jelent.
56. Új jogot alkot az eljáró bíróságok által a Törvénynek adott olyan értelmezése, amely kizárja a részleges érvénytelenség szabályainak az alkalmazását, szemben a korábbi bírói gyakorlattal. A 2/2012. PK vélemény 8. pont b) alpontja szerint „*Ha a szerződési feltételnek csak egy meghatározott része érvénytelen, nincs akadálya annak, hogy a bíróság – a részleges érvénytelenség szabályait alkalmazva – a szerződési kikötésnek ne az egészét, hanem csak az érvénytelenséget okozó részét mellőzze.*” Az Ítélet tábla szerint a Törvény rendelkezései egységes egészként kezelik a Kikötéseket, és azok egységes egészként jelennek meg a fogyasztó számára.⁹
57. Szintén a visszamenőleges jogalkotás tilalmába ütközik a Törvény 1.§ (6) és (7) bekezdésének azon rendelkezése, amely szerint az érintett szerződések tekintetében az elévülési határidőt indokolatlanul meghosszabbítja, amikor a Ptk.-ban meghatározott elévülési szabályok alkalmazása helyett eltérő elévülési határidőket állapít meg.
58. A 8/2014. (III. 20.) AB határozat kifejezett követelményként írja elő, hogy a fennálló szerződések jogszabállyal történő utólagos módosítása során törekednie kell a felek érdekegyensúlyára. Az egész

⁷ kifejezetten fogyasztói hitelszerződés részévé váló ÁSZF vonatkozásában ld. EBH2009. 2056. Ld. továbbá BH2009. 323. és EBH2009. 2037

⁸ ld. különösen BH2009. 323.

⁹ Ítélet 43. o. 2. bek.

Másodfokú Ítélet vonatkozásában megjegyezzük, hogy álláspontunk szerint a Fővárosi Ítélet tábla alapvetően félreértelmezi a bankok általi egyoldalú módosítás célját. Az Ítélet tábla helytelenül jut arra a következtetésre, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás lehetősége önmagában megbontaná a felek közötti érdekegyensúlyt. Épp ellenkezőleg, egyoldalú kamatemelésre a szerződés érdekegyensúlyának a fenntartása céljából kerül sor. Álláspontunk szerint a Törvény az egyoldalú módosítások feltételeit előíró rendelkezések tisztességtelenné nyilvánításával éppen a felek közötti érdekegyensúly fenntartásának egyik eszközét nyilvánítja semmissé. A felperes a válság hatására jutott drágábban a devizaforrásaihoz és éppen emiatt vált indokolttá az egyoldalú szerződésmódosítás. A válság nem csak a fogyasztókat, hanem a felperest is sújtotta és erre az esetre – a megnövekedett forrásköltségek megosztására – adott szerződéses felhatalmazást az ÁSZF. Az akkor jogszabályoknak és a tisztességesség akkori fogalmának megfelelő módon.

59. Az Elszámolási Törvény kiterjeszti a Törvény hatályát a „valódi” devizakölcsön-szerződésekre is. A Módosítás 52. § (1) bekezdése új (1a) bekezdéssel egészíti ki ugyanis a Törvény 1. §-át, kimondva, hogy „E törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül – az (1) bekezdésben foglaltakon túl – a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött deviza alapúnak nem minősülő deviza hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha azt az (1) bekezdésben meghatározott időpontok között kötötték, és annak részévé a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel vált.” Ez a rendelkezés is kifejezetten újít a korábbi joggyakorlathoz képest, amely kizárólag a deviza alapú kölcsönöket vizsgálta a Törvény eredeti meghatározásával egyező körben. Ez az újítás kifejezetten sérelmes az indítványozóra, mivel a nyugati határszél közelében aktív bankként döntő részben valódi deviza (devizában folyósított, nyilvántartott és törlesztendő) hiteleket nyújtott.

(d) Árazási elvek korábbi jelentősége – felülírva. A koncepcióváltás visszaható hatályú jogalkotást jelent

60. A Törvény a korábban hatályos jogszabályi előírásokkal kifejezetten ellentétesen írja elő az átláthatóság elve címén, hogy a fogyasztónak pontosan előre kellett volna látnia, hogy milyen feltételek teljesülés esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására (Törvény 4. § (1) bek. e) pontja). Ezzel szemben ennek vizsgálata korábban a PSZÁF feladata volt, amely nem talált hiányosságot az indítványozónál. A Törvény tehát a korábbi hatósági ellenőrzést ignorálja és helyébe visszamenőleges hatállyal bevezet egy olyan átláthatósági követelményt, amely azelőtt nem volt jogpolitikai cél, sem előírás.
61. A Régi Hpt. 2010.01.01. napján hatályba lépett módosítása szerint a bankot megillető szerződésmódosítási jog gyakorlásának feltétele az volt, hogy a szerződés tartalmazza az egyoldalú módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását és a Bank az árazási elveit írásban rögzítse. A Hpt. 210. § (4) bekezdése azt is kógens módon rögzítette, hogy a ténylegesség, arányosság és a szimmetria elvének a Bank árazási elveiben kell megjelennie. Ezt az értelmezést támasztja alá a PK vélemény 6. d.) alpontja, mely szerint:

„... A Hpt. 210. §-a (4) bekezdésének a)-c) pontjai - az árazási elvek kapcsán - rögzítik a tényleges hatás, a szimmetria és az arányosság elve betartásának kötelezettségét. A hitelező pénzügyi intézménynek árazási elveit írásban kell rögzítenie.”

62. A PK vélemény a Hpt. 210. § (5) bekezdésével összhangban azt is rögzíti, hogy - a piaci verseny fenntartása és biztosítása érdekében - a pénzügyi intézmények árazási elvei a pénzügyi intézmények üzleti titkát képezik:

„Az árazási elvek határozzák meg a pénzügyi intézmények árképzési gyakorlatát, vagyis azt, milyen ügyfeleknek, mennyiért, milyen árazási és árváltoztatási mechanizmusokkal értékesítik szolgáltatásaikat, hogyan állapítják meg a kockázati felárakat, milyen referencia kamatokat alkalmaznak, milyen kötelezettségeket hogyan vesznek figyelembe, milyen

módszereket, statisztikai eloszlásokat, modelleket használnak a különböző szolgáltatások ellenértékének megállapításánál. Az árazási elvek azonban a pénzügyi intézménnyel szerződő felek, így a fogyasztók számára nem nyilvánosak, azok megfelelőségét, valamint alkalmazásának gyakorlatát a PSZÁF jogosult ellenőrizni a Hpt. 210. § (5) bekezdésében foglaltak szerint.”

63. A Hpt. 210. § (4) – (5) bekezdésében rögzített szabályok – a PK vélemény magyarázatával összhangban - a fogyasztók fokozott védelmének érvényre juttatását szolgálja azzal, hogy kötelezővé tette a pénzügyi intézmények számára az árazási elvek írásban való rögzítését, egyidejűleg biztosította, hogy a pénzügyi intézmények felügyeletét ellátó szervezet az árazási elvek megfelelőségét és alkalmazásuk gyakorlatát az általa lefolytatott átfogó, téma- vagy célvizsgálat során ellenőrizze. A Hpt. ezen szabályának gazdaságpolitikai indokai vannak, hiszen az árazási gyakorlat megértése és alkalmazása olyan bonyolult közgazdasági és pénzügytani szakismereteket feltételező feladat, amelyet speciálisan az árazási szabályok betartásának ellenőrzésére rendelt, megfelelő szakapparátussal rendelkező hatóság tud elvégezni.
64. A Ptk. 209. § (1) bekezdése, valamint a Hpt. 210. § (3) – (4) bekezdése alapján 2010.01.01. napjától a tisztességesség kérdéskörében az vizsgálható, hogy a Bank és fogyasztó ügyfele között létrejött szerződés tartalmazza-e a „... módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását”, ugyanakkor - minthogy az árazási elvek nem minősülnek szerződéses kikötéseknek - nem vizsgálható a Bank által kidolgozott árazási elvek tartalma és e körben az árazási elvek szabályozási körébe tartozó ténylegesség, arányosság és szimmetria elvének érvényre juttatása sem.
65. Logikátlan és önellentmondó a Törvényben az ÁSZF-eken azokat a Törvényi Feltételeket számon kérni, amelyeket a korábbi jogszabályok alapján kifejezetten az árazási elveknek és nem a szerződésnek kellett tartalmaznia. Ez önmagában is sérti a jogállamiság és jogbiztonság követelményeit és a visszaható hatályú jogalkotás tilalmát jelenti az éles koncepció-váltás. Hiszen a korábban hatályban volt Hpt. szerint nem a fogyasztók részére kellett a teljes átláthatóságot igazolni, hanem a bankfelügyeletnek.

(e) A megfelelő felkészülési idő hiánya

66. A jogállamiság - jogbiztonság követelményét fejezi ki, hogy „*a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára ... előreláthatóak legyenek*” [11/1992. (III.5.) AB határozat, ABH 1992, 84.]. Másutt az Alkotmánybíróság hangsúlyozta: „*a jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket*” [56/1991. (IX.8.) AB határozat, ABH 1991, 393].
67. A kiszámíthatósághoz kapcsolódik a megfelelő *felkészülési idő*, azaz annak biztosítása, hogy a jogszabályok címzettjei jövőbeli magatartásuknak a jogszabály rendelkezéseikhez igazítása céljából annak alkalmazására megfelelően fel tudjanak készülni [28/1992. (IV.30.) AB határozat. II. pont; 51/2010. (IV.28.) AB határozat]. Minthogy a visszamenőleges hatályú jogalkotás – múltbeli magatartást is időbeli hatálya alá vonva - ezt eleve kizárja, ezért az is sérti a jogbiztonságot, ha a nem visszamenőleges hatállyal hatályba lépő jogszabályt a hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [57/1994. (XI.17.) AB határozat].
68. A törvény 19.§-a a *hatályba lépéssel* kapcsolatban vet fel alkotmányossági aggályokat, mivel a kihirdetését követő napon történő hatályba léptetést rendeli el. A törvény címzettjei számára – akiket a tisztességtelenségi vélelem [4.§ (1) bek.] megdöntése érdekében egyébként is igen rövid, és jogvesztő határidők terhelnek - a felkészülés nem csak rendkívül meg van nehezítve: a hatályba lépésre ilyen körülmények között egyáltalán nem lehet felkészülni. A felkészülés ugyanis

egyáltalán nem azt jelenti, hogy pl. a vélelem megdöntésére 30 napos határidő áll nyitva és ez alatt a kereset benyújtására fel lehet készülni. Az alkotmányjogi értelemben vett felkészülési idő főszabályként azt jelenti, hogy magának a törvénynek a hatályba lépéséig legyen a címzeteknek *valós lehetőségük* felkészülni a jogszabály alkalmazására [7/2004 (III.24.) AB határozat, 51/2010(IV.28.) AB határozat].

69. Minthogy a törvény a kihirdetését követő napon lép hatályba, felkészülési időről egyáltalán nem lehet beszélni. A törvény 19. §-a tehát a *jogbiztonság* [Alaptörvény B) cikk (1) bek.] sérelme miatt alkotmányellenes. Minthogy a 19. § az egész törvényre vonatkozó alkotmányossági hiányosságokat mutat fel, a 19. § alkotmányellenessége az egész törvény alkotmányellenességéhez vezet. Ennek megfelelően megítélésünk szerint jogforrástani szempontból a *jogbiztonság sérelme miatt a törvény a maga egészében alkotmányellenes*.

(f) A bírói függetlenség elvének sérelme

70. A perre irányadó, a rendes eljárási szabályoktól való, egyenként is jelentős, összességükben az eljárásnak statáriális jelleget kölcsönző, egyirányúan a bizonyítási teherrel sújtott felperesekre kedvezőtlen eltérések a bírói függetlenség alkotmányos követelményeibe is ütköznek.
71. A magyar jogrendszernek a maga egészében való alkalmazása a bírónak *alkotmányos kötelezettsége* [Alaptörvény 25. § (1) bekezdés, 26. § (1) bekezdés]. A bírák törvény alá rendeltségében az is benne foglaltatik, hogy a bírák „csak” a törvénynek vannak alárendelve, de hozzá kell tenni: az alkotmányos törvényeknek *feltétlenül*. A jogalkalmazást végző bíró tehát eldöntheti ugyan, hogy mely jogszabályokat alkalmazza döntése meghozatalánál, azonban ezt el is *kell* döntenie, más szóval döntését *indokolnia kell*.
72. Az indokolási kötelezettség azt jelenti, hogy a bíró akkor jár el, akkor bíraskodik alkotmányosan, ha eldönti, hogy (1) a Törvénynek engedelmességgel kizárja a magyar jogrendszernek egyéb, a Törvény által hatályukban nem érintett releváns szabályait, mindenekelőtt és különösen a régi és az új Ptk.-t, a Hpt. korábbi és hatályos rendelkezéseit, valamint a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendeletet, valamint az európai uniós jog releváns irányelveit, vagy (2) választ a Törvény és a neki ellentmondó fenti egyéb releváns jogszabályok alkalmazása között.
73. Választását természetesen indokolnia kell. Az indokolás *kulcskérdése* az, hogy a Törvény polgári jogilag tisztességtelennek, azaz jogszabályba ütközőnek, így semmisnek minősít – az egyébként alkalmazandó jogszabályok hatályon kívül helyezése nélkül – az említett jogszabályokban található releváns rendelkezéseket. A Korm. rendeletről eltekintve tehát törvény tartalmaz korábbi törvényekkel ellentétes rendelkezést. *Azonos* jogforrási hierarchiai szinten álló jogszabályok ütközése azonban az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint önmagában véve nem alkotmányossági probléma: az ellentmondást a jogalkalmazónak kell feloldania, vagy ha ez nem lehetséges, a jogalkotó közbelépésére van szükség. A jogállamiság elvéből önmagában véve nem következik, hogy ilyen ellentét kezelése ezért az Alkotmánybíróságra tartozna. A 35/1991. (VI.20.) AB határozat hangsúlyozza: „A törvényhozás valamely ... hibáját általában jogalkalmazói jogszabály értelmezéssel kell feloldani, mert a jogalkalmazás hivatott eldönteni, hogy a konkrét jogviszonyokban az ellentétet ... hordozó rendelkezések közül melyik törvényhely alkalmazásával kell eljárni.”
74. A fentiekből okszerűen következik, hogy az eljáró bírónak ítéletben kell döntenie arról, hogy az egymással kétségtelenül ellentétes - fentiekben felsorolt (és esetleg a bíró álláspontja szerinti más egyéb) jogszabályok és a Törvény közül (1) *melyiknek* az alkalmazását választja, melyikre alapozza döntését, és (2) *miért*. Ez a döntés, és a döntés indokolása a bírónak *alkotmányos kötelessége*, amelynek megsértése önmagában véve is az Abtv. 26. § (1) szerinti alkotmányjogi panasz benyújtására ad alapot.

75. A bírónak tehát *két értelmezési lehetősége* van. Az *egyik* szerint elvileg figyelmen kívül kellene hagynia azokat a hatályos, valamint a már nem hatályos, de a szerződéskötéskor még hatályos jogszabályokat, amelyek betartása a pénzügyintézetek számára jogszabály előírta kötelezettség volt, egyben magatartásuknak jogkövetőként történő minősítését megalapozza. A *másik* értelmezési lehetőség ennek az ellenkezője. Az idézett 9/1992. (I.30.) AB határozat szerint a jog *egészének*, és egyes részterületeinek kiszámíthatósága, előre láthatósága tehát alkotmányossági követelmény. A jogrendszert alkalmazó bíró ezt a követelményt nem hagyhatja figyelmen kívül, ezért a jogvita eldöntésénél: a Törvény alkalmazása során a jogrendszert *a maga egészében* kell alkalmaznia. A Törvény 11. § (1) bekezdésének *egyetlen alkotmányos értelmezése* tehát az, hogy (1) a jogvita tárgya, vagyis az eldöntendő kérdés a pénzügyintézeti ÁSZF-eknek a hét kritériumnak való megfelelése, azonban (2) ez *nem az alkalmazandó jogszabályok körét* határozza meg, *alkotmányosan ezt a jogalkotó nem is teheti*.
76. Abban az esetben ugyanis, ha ezzel ellentétesen értelmeznék a 11. § (1) bekezdését, vagyis úgy, hogy a jogvita eldöntése során *kizárólag* a Törvény 4. § (1) bekezdését lehet a vélelem megdöntése kérdésében alkalmazni, kétségtelenül alkotmányellenes értelmezést tennék magunkévá. Ezt egyetlen magyar bíró sem teheti meg!
77. Azzal, hogy a jogalkotó kétségtelenül kísérletet tett a kétféle értelmezés nyitva hagyására, *kétszeresen* is súlyosan alkotmányellenes helyzet kialakulását idézte elő.
78. *Egyrészt* maga a kétféle értelmezési lehetőség önmagában véve is olyan fokú *jogbizonytalanságot* teremt, amely a jogbiztonság súlyos sérelmével jár. A „világos, érthető és megfelelően értelmezhető”, összességében tehát egyértelmű normatartalom a jogbiztonságból következő alkotmányos követelmény (11/1992.(III.5.) AB határozat).
79. *Másrészt* a *bírói függetlenség* [Alaptörvény 26. § (1) bekezdés] is sérül, hiszen a jogrendszer egészét, más jogszabályok alkalmazását kizáró értelmezés esetében a bíró el van zárva attól, hogy a megítélése szerint releváns jogszabályok mindegyikére alapozza ítéletét. Ez mechanikus jogalkalmazást: annyit jelent, hogy a Törvény mintegy már előre „megírta” a bíró ítéletét, azt neki csak – a részben sui generis perjogi előírásokat betartva – „alá kell írnia”.
80. Ez az értelmezés *kiragadja* a Törvény szabályozási tárgyát a jogrendszer egészéből és annak számos – adott esetben alapvető szintű – rendelkezésével szembe menve és azok között „mazsolázva” rontja le azok érvényesülési-alkalmazási lehetőségét. Ez az előre láthatóság, a kiszámíthatóság sérelme okán *sérti a jogbiztonságot*, ezért alkotmányellenes.
81. Végül alkotmányellenességhez vezet a kizárólagos alkalmazásként történő értelmezés lehetősége azért, mert *a bírót meg kívánja akadályozni* abban, hogy a magyar jogrendszer más – az eljáró *bíró megítélése szerint* - releváns szabályait (így *különösen, de nem kizárólag*: a korábbi Ptk. 209.-209/D. §-ait, valamint az ennek 2009. évi módosítása alapjául szolgáló Fogyasztói Irányelv követelményeit, a Hpt. szabályait, és a fentebb említett kormányrendeletet) alkalmazza és érvényre juttassa. Ez a *bírói függetlenség súlyos sérelme*, amelyet az *Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése* szögez le és részesít alkotmányjogi védelemben.
82. A Törvény 4. § (1) bekezdése és 11. § (1) bekezdése tehát *három okból is* alkotmányellenes.
- 3.2 Az indítványozó tisztességes eljáráshoz és hatékony jogorvoslathoz való jogának sérelme**
83. A Törvényben szabályozott, a Pp. szabályaitól teljesen idegen és ésszerűtlenül gyorsított, 6. cím alatt szabályozott polgári peres eljárás *sérti az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikkébe foglalt tisztességes eljáráshoz és hatékony jogorvoslathoz fűződő jogát*.

84. A tisztességes eljáráshoz való alapvető jogot nemzetközi minták alapján fogalmazta meg az 1989. évi alkotmányozó az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében. A két nemzetközi jogforrás: a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya 14. cikk 1. pontja, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) által gyakran alkalmazott 6. cikk 1. pontja. Ezen a helyen nem térünk ki a strasbourgi bíróság gyakorlatára, csupán jelezzük, hogy a két egyezmény és a korábbi Alkotmány, illetve az Alaptörvény tartalmi egyezése folytán a strasbourgi bíróság gyakorlatának igen nagy jelentősége van.
85. A tisztességes eljárás alapjogának az Alaptörvénybe a régi Alkotmányból átvett megfogalmazása annyiban pontosabb a korábbi Alkotmányétól, hogy kifejezetten tartalmazza a „tisztességes” kifejezést (a korábbi szövegben „igazságos” kitétel szerepelt). A fentiekből nyilvánvaló, hogy ennek az alapjognak a nemzetközi egyezményekbe való ilyen mértékű beágyazottsága komoly *további eljárás-indítási lehetőséget* jelent mind a strasbourgi bíróság, mind a luxemburgi EUB előtt.
86. A tisztességes eljárás alapjoga nem egyszerűen a tárgyalással kapcsolatban megfogalmazott alapjog, hanem annál *tágabb*. A tisztesség eljárás nem egyszerűen az eljáró bíróság és a tárgyalás egyik vonása, hanem olyan *garanciális tartalmú, alapjogi szintű* alkotmányossági követelmény: „... olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni.” [6/1998. (III.11.) AB határozat].
87. A tisztességes eljárás alapjogának *számos aspektusa* van: ezek közül néhányat kiemelünk. A tisztességes eljárás alapjogának kardinális tartalmi követelménye az *érdemi elbírálás lehetővé tétele*. Adott esetben az Alkotmánybíróság [37/2008. (IV.8.) AB határozat] a jogszabály által egy közigazgatási szervnek biztosított rendkívül széles mérlegelési jogból arra a következtetésre jutott, hogy annak bírósági felülvizsgálata számára semmiféle jogszerűségi mérce nem áll rendelkezésre. A bíróság a döntés felülvizsgálata során csak akkor tudja a tisztességes eljárás alapjogából következő - érdemi elbírálást tartalmazó döntést magában foglaló – feladatát ellátni, ha a jogszabály konkrétan meghatározza azokat a szempontokat, amelyeket a döntést hozó szerv köteles figyelembe venni. Ellenkező esetben a bírósági felülvizsgálat – érdemi döntés híján – kiüresedik, ezzel pedig sérelmet szenved a tisztességes eljáráshoz való jog. Az Alkotmánybíróság tehát a megfelelő *garanciák hiányát*, és ennek megfelelően mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg.

(a) indokolatlanul rövid határidők

88. A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére vezethet adott körülmények között a *jogvesztő határidő* előírása. Önmagában véve a jogvesztő határidő előírása a jogrendszerben ismert és nem ritkán alkalmazott megoldás. Ugyanakkor a tisztességes eljárás alapjogának kétségtelen korlátozását jelenti a jogvesztés előírása, amely adott esetben alkotmányellenes korlátozásnak bizonyulhat. A 3/2006. (II.8) AB határozat szerint az ilyen korlátozásra is alkalmazni kell az alapjog-korlátozási tesztet: ez az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján kifejezetten rögzített alkotmányossági követelmény, most már nem csupán az AB gyakorlata alapján kialakított alkotmányossági kritérium. Ha tehát a jogvesztés előírása nem elkerülhetetlenül szükséges, ha pedig szükséges, de nem áll ésszerű arányban a korlátozás céljával, akkor az AB álláspontja szerint a cél *más módon* is, mint a korlátozással elérhető. Ilyenkor a korlátozás szükségtelen, illetve ha szükségessége igazolható, aránytalan, következésképpen alkotmányellenes.
89. A tisztességes eljárás követelményével nem egyeztethető össze a Törvény 8. § (1) bekezdésében meghatározott 30 napos, jogvesztő keresetindítási határidő úgy, hogy a 8. § (5) bekezdésben meghatározott részletességgel kell a per felperesének a keresetlevelet elkészítenie. Ez a határidő önmagában véve is *rövid*, alkalmas a jogérvényesítés tényleges *ellehetetlenítésére*, ezért már *önmagában véve is sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését*, amely a tisztességes eljáráshoz való jogot alapvető jogként részesíti védelemben.

90. Tovább nehezíti a felperesek helyzetét a 10. § (3) bekezdése, amely szerint a keresetlevélhez eleve nem csatolt bizonyítékot később már csak rendkívül korlátozott körben terjeszthetik elő. A Törvény 9. § (3) bekezdésében foglalt előírása, hogy a Törvényszék 30 napon belül hozzon elsőfokú határozatot, valamint a 10. § (2) és (4) bekezdésében foglalt szabályok a tárgyalás tartásáról mind az ellen hatnak, hogy az indítványozónak reális lehetősége legyen a Kikötések törvényi tisztességtelenségi vélelmének megdöntésére.
91. Elfogadhatatlan, és cinikus a jogalkotó Törvényhez fűzött indokolása, miszerint úgy kívánja a jogalkotó a Törvény tárgyi hatálya alá bevont fogyasztói kölcsönszerződések esetében a törvényi beavatkozás miatt kialakuló érdek és értékegyensúlyt helyreállítani, hogy biztosítja a törvény személyi hatálya alá tartozó pénzügyi intézmények részére a jogorvoslati utat a törvényi vélelem megdöntése iránti eljárással. Egy évek óta fennálló szerződéses konstrukcióba, amelyet eredetileg mindkét fél a szerződéskötési szabadság és a magánautonómia, valamint az ésszerűség (avagy a gazdasági racionalitás) talaján kötött, most egy tollvonással beavatkozik a jogalkotó, és a vélelmezetten tisztességtelen, a választási plakátok szerint elszámoltatott bankoknak csupán 30 napos határidőt enged, hogy bizonyítsák az igazukat.
92. Álláspontunk szerint a jogalkotó által megállapított jogorvoslati határidők kivételesen rövidek, amely idő alatt az ügy megalapozott elbírálására a bíróságnak nincs lehetősége, ezért azok nem minősülhetnek hatékony felülvizsgálatnak. Az Alkotmánybíróság 22/2014. (VII. 15.) AB határozatában, hivatkozva a korábbi joggyakorlatára, kiemelte: *„A jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékonyságához pedig az szükséges, hogy ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. A jogorvoslat jogának hatékony érvényesülését számos tényező befolyásolhatja, így többek között a felülbírálati lehetőség terjedelme, a jogorvoslat elintézésére meghatározott határidő, vagy a sérelmezett határozat kézbesítésének szabályai és megismerhetőségének tényleges lehetősége”.*

(b) A jogvesztő határidő körüli bizonytalanság

93. Önmagában sérült az indítványozó tisztességes eljáráshoz való joga azzal, hogy nem volt megállapítható a Törvény 8. § (1) bekezdésének a) pontjából és a 19. § rendelkezéséből, hogy az indítványozó igényérvényesítésére előírt jogvesztő 30 napos határidőt a Törvény hatálybalépésétől (azaz 2014. VII. 19-től) vagy pedig a 8. §-nak a 19. § (2) bekezdése szerint későbbi hatálybalépésétől kell-e számítani. Bár Dr. Wellmann György kollégiumvezető Úr illetve dr. Virág Csaba Bíró Úr a 2014. augusztus 25-én lejáró határidő mellett foglalt állást, ezt csak az egyik, a rugalmasabb értelmezés, amelyhez a Törvény szövegéhez ragaszkodó eljáró tanács nincs kötve. Ezért tudomásunk szerint a banki prudenciának megfelelően a bankok többsége 2014. augusztus 18-ig adta be a keresetét. Egy jogállamban nem megengedhető a pongyola jogszabályszerkesztés olyan horderejű kérdésben, amelynek téje 900-1000 milliárd forint.
94. Jogalkalmazóként kiábrándító tapasztalat, hogy egy olyan Törvény kéri számon szerződéses kikötéseken „az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvét”, amely jogalkotási hiba folytán maga nem képes a jogvesztő határidőre vonatkozó legelemibb rendelkezését egyértelműen megfogalmazni. Amennyiben az elvnek nem megfelelő szerződéses kikötés jogkövetkezménye a tisztességtelenség és a polgári jogi érvénytelenség, ugyanúgy a közjogi érvénytelenség, azaz az alaptörvény-ellenesség kell, hogy legyen a Törvény sorsa. A nem világos törvényi rendelkezés tehát nem csak az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát sérti, hanem az Alaptörvénynek a jogállamiságból [B] cikk (1) bek.] levezetett jogbiztonság követelményébe is ütközik.

(c) Korlátozott bizonyítás

95. A Törvényben szabott rövid határidők nem teszik lehetővé a tanú- és szakértői bizonyítást, amelyeket egyébként a Törvény formailag nem zár ki. A Törvénynek történő megfelelés kényszere miatt nem adtak helyt az eljáró bíróságok a tanú- és szakértői bizonyításra irányuló indítványainknak.

Legalábbis jogi álláspontunk szerint ez lehetett a perünkben a valós indok. Nem tartjuk elfogadhatónak az eljárási bíróságok indokolásában adott magyarázatot, miszerint nem lehet szükség a felajánlott bizonyításra, hiszen magából az okiratból és az átlag-fogyasztó számára egyértelmű módon kell kitűnnie a Törvényi Feltételeknek történt megfelelésnek.

96. Nem nyilvános – versenyfelügyeleti – eljárásban, bizonyítás lehetőségének kizárásával hozott, a vezető tisztségviselőt érintő „foglalkozástól eltiltó” döntés alkotmányossági vizsgálata [19/2009. (II.25.) AB határozat] több vonatkozásban a Törvény eljárási szabályai, és a folyamatban lévő perek szempontjából alapvető fontosságú alkotmányossági feltételeket fogalmaz meg. (1) Mivel az érintett vezető tisztségviselő felelősségének kimondására a támadott jogszabály szerint versenyfelügyeleti eljárásban került volna sor, a bíróság el van zárva attól, hogy az érintett felelősségét és a *bizonyítékokat* érdemben vizsgálhassa. (2) A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására a társaság felelősségének megállapításából automatikusan következően és kötelező érvénnyel kerül sor, így a bírósági eljárásban hiányoznak azok a *garanciák*, amelyek lehetővé tennék az érintett számára, hogy megfelelő terjedelemben bizonyítást kezdeményezzen. Az érintett tehát el van zárva az érdemi, tisztességes eljárás követelményeinek megfelelő *bizonyítás lehetőségétől*. A szabályozás úgy telepít a tisztségviselőre bizonyítási kötelezettséget, hogy az eljárás módjára vonatkozó további szabályok *elzárják* őt a hatékony bizonyítási eszközök igénybe vételének lehetőségétől.
97. A 15/2002. (III.29) AB határozat hangsúlyozta, hogy alkotmányellenes alapjog-korlátozásnak minősül, ha a jogszabály *általános érvénnyel korlátozza* egy határozat megalapozása szempontjából releváns bizonyítást, és a bizonyítékokhoz való hozzáférést.
98. A 398/B/2007. AB határozat alkotmányossági feltételnek tekinti azt, hogy egy határozattal elmarasztalt személy a kimentés körében *érdemi és teljes körű bizonyítás* kezdeményezésére kapjon lehetőséget.
99. A Törvény 10. § (3) bekezdése rendkívül szűkre szabja, komolyan korlátozza a bizonyítékok benyújtásának lehetőségét. Eszerint a bíró csak a tárgyaláson rendelkezésre álló, vagy a nyomban felajánlott bizonyítékokra vonatkozóan folytathat le bizonyítást, de ezek közül sem mindegyikre. A Törvény előírja, hogy ezeknek „alkalmasak”-nak kell lenniük arra, hogy a keresetlevélben előadottakat, vagy az alperes védekezését igazolják. Nem kétséges, hogy az amúgy is szűkre szabott 30 napos határidő során fellelhető bizonyítékokon túlmenően, a tárgyaláson felmerülő újabb bizonyítási igénynek megfelelő bizonyítékok benyújtásának kizárása súlyosan sérti a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogot [Alaptörvény XXVIII. cikk], de sérti a bírói függetlenség alkotmányos követelményét is [Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés].
100. A bizonyíték benyújtásának ahhoz a feltételhez kötése, hogy már - az egyébként csak egy ízben elhalasztható, tehát ténylegesen - az *első és egyetlen tárgyaláson* rendelkezésre álljanak, annak megkövetelését jelenti, hogy egyetlen tárgyalást megelőzően, vagy annak folyamatban léte alatt már előre, illetve nyomban képes legyen a felperes arra, hogy a per jövőbeli menetének ismerete *nélkül* nyújtsa be az összes lehetséges bizonyítékát. Egy bírósági tárgyalás történései a felmerült tények, körülmények, érvek és ellenérvek függvényében értelemszerűen tesznek szükségessé *további bizonyítást*, aminek *kizárása*, jobb esetben egyetlen további tárgyalásig való lehetővé tétele azonban a maga teljes összefüggésrendszerében már nem csak a tisztességes eljáráshoz való jogot, és a bírói függetlenséget sérti, hanem a jogállamiság alkotmányos követelményét is. A Törvény *megfosztja* a peres felet bizonyítékai *teljes körű* előterjesztésének lehetőségétől.
101. A Törvény 8. § (1) bekezdése és 10. § (3)-(4) bekezdése tehát egymással összefüggésben értelmezve és alkalmazva *háromszorosan alkotmányellenes*: sérti (1) a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogot, (2) a bírói függetlenség és (3) a jogállamiság alkotmányos követelményeit, elveit.

(d) A fegyverek egyenlősége elvének korlátozása

102. Kiemelkedő jelentősége van a tisztességes eljárással kapcsolatos alkotmánybíróági és nemzetközi gyakorlatban a *fegyverek egyenlősége* követelményének. Ez a követelmény a tisztességes eljárásból való alapjog egyik igen fontos eleme. A fegyverek egyenlőségének elve – az AB 3242/2012. (IX.28.) AB határozata szerint - az Alaptörvényben nem nevesített, de elismert, a büntetőeljárás egészében irányadó alkotmányos alapelv. Ez az elv „a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson.” Az elv relevanciája azonban nem büntető eljárásjog-specifikus: a jogrendszer egészére kiterjed.
103. Az EJEB értelmezésében¹⁰ a fegyverek egyenlősége „tisztességes” egyensúlyt kíván meg a felek között. Ennek megfelelően mindegyik félnek megfelelő lehetőséget kell kapnia arra, hogy ügyében olyan feltételek között járjanak el, amelyek nem hozzák őt az ellenfelével szemben hátrányos helyzetbe. Az Alkotmánybíróság egyetértően hivatkozott [166/2011 (XII.20.) AB határozatában] az EJEB egyik ítéletére,¹¹ amely hangsúlyozza: a fegyverek egyenlőségének elve az eljárás lefolyására vonatkozó elvárások betartását követeli meg avégett, hogy biztosítsa az eljárás *méltányosságát*. Az Alkotmánybíróság – az ügyészségnek a törvény által kijelölttől eltérő bíróság előtt vádemeléssel kapcsolatos jogát vizsgálva – leszögezte, hogy „*a fegyverek egyenlőségéből az következik: a vád és a védelem közel azonos lehetőségekkel rendelkeznek az eljárásban, ezért a vád számára biztosított többlet-jogosítvány sérti a fegyverek egyenlőségének elvét. ...az eljáró bíróság ügyészség általi kiválasztása alkalmas a hatékony védelemhez való jog ... megnehezítésére, esetleg ellehetlenítésére is.*”
104. A jelen pertípusban a Törvény kizárja a fegyveregyenlőséget azzal, hogy vélelmet állít fel a felperes terhére, az ellenbizonyítás a felperes terhe, amelynek rövid határidőben, korlátozott bizonyítással tehetne elvileg eleget. A Törvény által felállított vélelem a visszamenőleges jogalkotás tilalmába is ütközik, hiszen a Törvény hiányában alkalmazandó jogszabályok nem állítottak fel ilyen egyoldalú tisztességtelenségi vélelmet. A korábbi polgári jogunkkal szemben az eljáró bíróságok nem alkalmazták a részleges érvénytelenséget, tehát a Törvényben írt 7 feltételnek egyszerre, minden pontjában eleget tevő ÁSZF-et tartalmazó okiratot vártak. A Törvény és annak a perünkben még szigorúbb alkalmazása azt mutatja, hogy az élő jog lehetetlen feltételek igazolását várja el a bankoktól. Ezzel igazolást nyer dr. Répássy Róbertnek a médiában is publicitást kapott nyilatkozata, miszerint az állam mindent megtett, hogy a bankok bukják a vizsgált pertípusokat.
105. A fegyveregyenlőség szempontjából különösen aggályos, hogy az állam, mint a bankokat (a politikai hirdetések szerint is) „elszámoltató” jogalkotó úgy írja és a per folyamata alatt alakítja a Törvényt, hogy a koncepció (mert kimenetelében előre kitalált) pert az állam mint peres fél nyerje (amelynek speciális alperesi perbeli legitimitását maga a Törvény teremti meg).

(e) A perújítás kizárása

106. Fokozott nyomatékot ad alkotmányjogi panaszunknak az a tény, hogy a Törvény 2014. október 15-én napján hatályba lépett módosítása (Törvény 7. § (7) bekezdés k) pontja) kizárja a perújítás lehetőségét. Az Elszámolási Törvény 52. § (11) bekezdésével beiktatott új tilalom valójában azt jelenti, hogy utólagos alkotmányjogi panasszal nem lehet orvosolni az indítványozót sújtó elutasító másodfokú ítélet akkor sem, ha utóbb a Tisztelt Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenesnek találná a Törvényt vagy bizonyos részeit.

¹⁰ ECHR., *Bulut v. Austria*, judgement of 22 February 1996.; ECHR., *Foucher v. France*, judgement of 17 February 1997.; ECHR., *Josef Fischer v. Austria*, judgement of 17 January 2007.

¹¹ *Coeme és mások kontra Belgium*, 2000. június 22-i ítélet

107. Önmagában alkotmányjogi aggályokat és a jogalkotó hatalommal visszaélés alapos gyanúját veti fel a Törvény 7. § (7) bekezdés k) pontjának 2014. október 15-ével történő módosítása, hiszen ez célja szerint arra irányul, hogy a Törvény által szabályozott pertípusban a bankok ne élhessenek az alkotmányjogi panasz lehetőségével. Olyan körülmények között, amikor több eljáró bíróság is alaptörvény-ellenességet észlelt. A jogalkotó az alkotmányjogi panaszt nem egyértelmű és direkt rendelkezéssel zárja ki, hanem megfosztja a pénzügyi intézményeket attól a polgári perjogi lehetőségtől (a perújítástól), amellyel le lehetne vonni az alaptörvény-ellenességet megállapító alkotmánybírói határozat következményeit konkrétan az alapulfekvő per felperesére illetve minden olyan perben, amelyben az eljáró tanács nem függesztette fel a pert és nem kezdeményezte az alkotmánybírói normakontrollt. A Pp. 361. § a) pontja szerint:

„A Kúria az alkotmányjogi panasz orvoslása érdekében az alábbiak szerint határoz: a) ha az Alkotmánybíróság anyagi jogszabályt vagy rendelkezést semmisített meg, és az ügyben kizárólag per (vagy nemperes eljárás) volt folyamatban, értesíti a panasz indítványozóját, hogy harminc napon belül perújítási kérelmet terjeszthet elő a perben eljárt elsőfokú bíróságnál; ...”

108. A perújításhoz fűződő eljárási jog kizárása önmagában a tisztességes eljárás követelményébe ütközik és alaptörvény-ellenessé teszi a Törvény 7. § (7) bekezdés k) pontját.

(f) Kirívóan magas összegű illetékek

109. A felperesek által fizetendő illeték mértéke is arra utal, hogy a jogalkotó meg kívánta nehezíteni a perindítást. Az 5/2013. PJE 2. b) pontja szerint azokban az esetekben, amikor a per tárgya a szerződés meghatározott kikötésének az érvénytelensége, a per tárgyának értékét meg nem határozhatónak kell tekinteni. Az általános szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítása iránt indított perek szintén meg nem határozható pertárgy értékűnek minősülnek, sőt a közérdekű perekben a felpereseket az Itv. 5. § (1) bekezdése szerint jellemzően személyes költségmentesség illeti meg. Mindezekre figyelemmel az ilyen perekre fizetendő illeték összege az Itv. 39. § (3) bekezdésére figyelemmel első fokon 36.000 Ft, fellebbezési eljárásban 48.000 Ft, felülvizsgálat esetén pedig 70.000 Ft.
110. Ehhez képest a Törvény 8. § (7) bekezdése, 13. § (2) bekezdése és a 15. § (2) bekezdése az Itv. 42. § (1) bekezdés a) pontja, a 46. § (1) bekezdése és az 50. § (1) bekezdése szerinti illeték-maximumok lerovását írja elő. Ezzel az egyébként fizetendő illeték összegének 41,6-, 52- és 50-szeresének a megfizetésére kötelezik a törvényi vélelem megdöntésére kötelezett pénzügyi intézményeket. Sőt ezt az összeget a Törvény 8. § (1) bekezdés a) és b) pontjaira, továbbá az Elszámolási Törvénnyel beiktatott c) pontjára figyelemmel kétszer fizettetik be vele, mert függetlenül attól, hogy a deviza alapú, a deviza és a forint fogyasztói kölcsönszerződések dokumentációja – az árfolyamkockázatra való utalás kivételével – szó szerint megegyezett, a pénzügyi intézményeknek két pert kell indítaniuk.

3.3 Az indítványozó tulajdonhoz való jogának sérelme

111. **Álláspontunk szerint a Törvény és az Elszámolási Törvény sérti a Banknak az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tulajdonhoz való jogát, amely szerint „[m]indenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez”.**
112. A korábban már teljesített fogyasztói szerződések tekintetében mind alkotmányjogi, mind polgári jogi értelemben egyértelműen a Bank tulajdonjogának végleges elvonására kerülne sor a Törvény alapján. Hangsúlyozzuk, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatában az alkotmányjogi tulajdon fogalma szélesebb a polgári jogi tulajdon fogalmánál. A fennálló szerződéses jogviszonyok tekintetében pedig hivatkozunk az Alkotmánybíróság 15/2014. (V.13.) AB határozatára, amely a Kúria felülvizsgálati ítéletének alaptörvény-ellenességét megállapítva és az ítéletet megsemmisítve

alkotmányjogi értelemben vett tulajdonvédelemben részesítette az indítványozó lízingbevevőt a kárára történt, a pénzügyi lízingbe vett ingatlanra vonatkozó építési korlátozással szemben. A polgári jogi értelemben vett tulajdonjogon kívüli vagyoni értékű jogot részesített tehát az Alkotmánybíróság alkotmányjogi tulajdonvédelemben. Álláspontunk szerint ezt a védelmet indokolt biztosítani a szerződésen alapuló követelés védelmében is.

113. Megjegyezzük, hogy Pokol Béla a 20/2014. (VII.3.) AB határozathoz fűzött különvéleményében is felhívta arra a figyelmet, hogy a tulajdonjoggal összefüggésben az Alaptörvény az Alkotmány rendelkezéseitől eltérően, a tulajdont szélesebb körben védő rendelkezéseket tartalmaz. Ennek megfelelően álláspontunk szerint a tulajdonjog polgári jog által biztosítottnál tágabb körű alkotmányjogi védelme indokolt.
114. A Törvény és az Elszámolási Törvény korlátozza a felperes alkotmányjogilag védett tulajdonjogát, amikor a jogalkotás úgy veszi el a Bank vagyonát, hogy arra kötelezi egy alaptörvény-ellenes jogszabállyal, hogy az ügyfeleinek teljesítsen visszatérítést. Álláspontunk szerint az alkotmányjogi tulajdonvédelmet indokolt biztosítani a szerződésen alapuló követelések védelmében is.
115. Az alkotmányjogi tulajdonvédelem a polgári jogi fogalomtól függetlenül a vagyont védi, mint az állami önkénnyel szembeni függetlenség gazdasági alapját. Ebből a szempontból a „kisajátítás” mikéntje közömbös: azzal, hogy a felperes ingatlanját sajátítja ki az állam kártalanítás nélkül, egyenértékű, hogy a jogalkotás úgy veszi el a Bank vagyonát, hogy arra kötelezi egy alaptörvény-ellenes jogszabállyal, hogy az ügyfeleinek teljesítsen visszatérítést.

3.4 Szükségesség – arányosság?

116. Az ebben az értelemben vett tulajdonvédelem korlátozható illetve a visszaható hatályú jogalkotás is indokolható, amennyiben a korlátozás kiállja a szükségesség és arányosság alkotmányjogi próbáját. Az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonvédelem csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett korlátozható. Az indítványozó határozott álláspontja szerint e feltételeknek a magyar jogalkotó nem felelt meg. Megjegyezzük, hogy véleményünk szerint „*társadalmi méretű probléma*”, „*a szerződések nagy száma*” nem elégséges indok az alkotmányossági aggályok kizárására. Az ítéletek hivatkoztak a gazdasági válságra is, mint amely a törvényi beavatkozást indokló különleges körülmény.
117. Ezzel szemben a bankok egyoldalú kamat-, díj- és költségemelésait lehetővé tevő szerződéses megállapodások éppen a gazdasági válsághoz hasonló helyzetben a bankok számára kívánták lehetővé tenni, hogy a megnövekedett terheiket részben az ügyfeleikre hárítsák. Ez volt a szerződésben kialakított ára az olcsó deviza alapú hiteleknek. Nem a bankok bűne a hiteladósok tömegeinek ellehetetlenülése. Felelősség terheli a felelőtlenül eladósodó adósokat. A mindenkori gazdasági kormányzatot. Ne felejtjük el, hogy konvergencia-várákozások között futottak fel a deviza alapú hitelek: 2008. végéig mindenki arra számított, hogy Magyarország csatlakozik az euróövezethez és addig a forint erősödik. Végül nem ez történt. Ennek minden anyagi terhet a bankokra hárítani nem lehet alkotmányjogilag igazolható, szükséges és arányos jogkorlátozás.

3.5 Az egyenlő bánásmód követelményének és a diszkrimináció tilalmának sérelme

118. Az indítványozó álláspontja szerint a Törvény és az Elszámolási Törvény az Alaptörvény XV. cikkébe ütközik, mivel sértik az egyenlő bánásmód, a törvény előtti egyenlőség követelményét. A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 3. § szerint:

„Az azonos vagy hasonló életviszonyokat azonos vagy hasonló módon, szabályozási szintenként lehetőleg ugyanabban a jogszabályban kell szabályozni.”

Ezzel szemben a Törvény hatálya a 2004. május 1. napja és az e törvény hatálybalépésének napja között kötött deviza alapú és forintban kötött fogyasztói kölcsönszerződésre terjedt ki (1.§ (1) bek.). Elszámolási Törvény 52. § (1) bekezdésével beiktatott 1. § (1a) bekezdés a deviza fogyasztói kölcsönszerződésekre is kiterjesztette a Törvény hatályát.

119. A Törvény hatálya alá tartozó időszakban megkötött egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén az egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötések tisztességtelenségét vélelmezni kell, míg a 2004. május 1. napját megelőzően illetve a 2014. július 26. napját követően ugyanolyan tartalommal létrejött kölcsönszerződések esetén a tisztességtelenséget nem kell vélelmezni. Tovább bonyolítja a helyzetet a Törvény Elszámolási Törvény 52. §-ával beiktatott 6. § (2) bekezdése, amely szerint a forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések és a fogyasztói devizakölcsön szerződések esetében a Kikötések tisztességtelenségét mégsem kell vélelmezni a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában.
120. A jogalkotó tehát egymással megegyező életviszonyokra ellentétes tartalmú szabályozást alkotott, amely ellentétes a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény előírásaival és indokolatlanul diszkriminálja egyfelől a törvény időbeli hatályán kívül rekedt fogyasztókat azon fogyasztókkal szemben, akikre a törvény hatálya kiterjed, másfelől pedig az indítványozót és a többi kölcsönszerződést kötő pénzügyintézetet az egyéb egyoldalú szerződésmódosítást alkalmazó (közüzemi, távközlési, biztosító, stb.) szervezetekhez képest.

3.6 A PJE alkotmányjogi panasszal támadott rendelkezései

(a) A PJE kifogásolt rendelkezései

121. A PJE alábbi rendelkezéseit kifogásoljuk: rendelkező rész 2. és 3. pontjai:

„2. Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezés akkor tisztességtelen, ha az nem felel meg a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről szóló 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 6. pontjában felsorolt elveknek (egyértelmű és érthető megfogalmazás elve; tételes meghatározás elve; objektivitás elve; ténylegesség és arányosság elve; átláthatóság elve; felmondhatóság elve; szimmetria elve).

Ezen elvek alapján az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét szabályozó szerződéses rendelkezések akkor nem tisztességtelenek, ha azok a fogyasztó számára világosan és érthetően meghatározzák, hogy a hivatkozott PK véleménynek megfelelő ok-listában megjelölt körülmények változásai milyen módon és mértékben hatnak ki a fogyasztó fizetési kötelezettségére; egyben pedig lehetővé teszik annak ellenőrizhetőségét, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra a szerződéses rendelkezések betartásával az arányosság, a ténylegesség és a szimmetria elvének érvényre juttatása mellett került-e sor.

3. A folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok (különnemű árfolyamok) alkalmazása tisztességtelen, mert ezekkel szemben nem áll a fogyasztónak közvetlenül nyújtott szolgáltatás, így az számára indokolatlan költséget jelent. E rendelkezések azért is tisztességtelenek, mert alkalmazásuk gazdasági indoka a fogyasztó számára nem világos, nem érthető, nem átlátható. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő vételi és eladási árfolyamok, mint átszámítási árfolyamok helyett a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama válik a szerződés részévé a Ptk. 231. § (2) bekezdésében meghatározott diszpozitív törvényi

rendelkezésre tekintettel, mindaddig, amíg kógens törvényi rendelkezés nem lépett azok helyébe.

A Kúria az EBH.2013.G.10. számon közzétett határozat elvi bírósági határozatként való fenntartását megszünteti.”

(b) A jogegységi határozat jogforrástani értékelése

122. A jogegységi határozat funkciója az, hogy biztosítsa a bíróságok jogalkalmazásának egységét [Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdés], amely határozat a bíróságokra kötelező. E határozatokat az Abtv. 37. §-a jogszabályként kezeli: felülvizsgálatára az Alkotmánybíróság számára hatáskört biztosít és a jogegységi határozatokkal kapcsolatos indítványokra a jogszabályokra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni. Az eljárás rendeltetése ez esetben is a határozat tartalma és az Alaptörvény közötti összhang, vagyis a határozat alkotmányosságának biztosítása.
123. Az alkotmányosság alapkérdése az, hogy a jogegységi határozat a jogalkalmazás körében maradjon, azaz jogszabály-értelmezést végezzen. Amint ezt már a 12/2001. (V.14.) AB határozat megfogalmazta, az intézménynek alkotmányos szerepkörén belül kell maradnia, ebből nem léphet ki, a bíróság nem válhat jogalkotóvá.
124. Ezt az álláspontot fenntartotta és konkrét esetekre alkalmazva megerősítette számos további AB határozat [42/2004. (XI.9.) AB határozat, majd elvi élel a 42/2005. (XI.14.) AB határozat]. Utóbbi elvi élel foglalt állást (i) egyfelől abban a vonatkozásban, hogy az alkotmányossági vizsgálat funkciója és célja a jogegységi határozattal megállapított *normatartalom* vizsgálata; (ii) a határozat másfelől rögzítette, hogy milyen *kritériumokkal* összevetve marad alkotmányos funkciójának keretei között a jogegységi határozat.
125. A 42/2005. (XI.14.) AB határozat két alkotmányossági kritériumot határozott meg: (i) a hatalommegosztás (hatalmi ágak elválasztásának) jogállamiságból már korábbi gyakorlatában levezetett elvét (IV. 3.1. pont), valamint (ii) a jogértelmezés kereteinek szigorú betartását (V. 3. pont). E két szempontra figyelemmel a jogegységi határozat nem valósíthat meg jogértelmezés címén jogalkotást, azaz nem módosíthatja, és nem egészítheti ki az értelmezett jogszabályt, vagyis nem alkothat új szabályt.
126. A PJE fogyasztói szerződések szerződéses kikötéseinek tisztességtelenségéről tartalmaz állásfoglalást, vagyis a Ptk. 209.§-209/D. §-ait (mint a releváns, szóba jöhető szerződésekre alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket), valamint *implicit*e a Hpt. vonatkozó, fentebb bemutatott szabályait értelmezi.
127. A PJE a fentiekben bemutatott teljes jogszabályi háttérrel *figyelmen kívül* hagyva *túl*meg a többször szigorított Hpt.-előírásokon, valamint a 275/2010.(XII.15.) Korm. rendelet előírásain. A Hpt. 2009.08.01-jétől hatályos szövege ok-okozati összefüggésben álló feltételek meghatározását írta elő azzal, hogy ennek bizonyítása a pénzügyi intézményt terheli. 2010.01.01.-től pedig már az ok-körülmények tételes felsorolást tette kötelezővé a Hpt., amelyhez járult a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet, amely a lakáscélú kamatok ügyfél számára kedvezőtlen változtatásának szerződésbe inkorporálható okait taxatív felsorolta. A Ptk. 209-209/D. §-ainak értelmezésénél tehát nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy fogyasztói kölcsönszerződések bizonyos kikötéseinek tartalmát jogszabály határozta meg. Ennek a Ptk., a Hpt. és a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet *együttes* értelmezésével meghatározott tartalomnak az *értelmezés fogalmi körét jelentősen meghaladó kiegészítését* fogalmazza meg a PJE, amikor hét új konjunktív kritériumot fogalmaz meg az egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatos kikötés tisztességtelenségére vonatkozóan [átvéve a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény kritériumait].

128. A jogegységi határozat rangjára, a bíróságokat *kötelező jogforrási szintjére* emelt kritériumok összességükben olyan *új jogpolitikai célt* szolgálnak, amely a Ptk. 209.-209/D. §-ain, az ezeket háttérjogszabályként a fogyasztói kölcsönszerződések vonatkozásában tartalommal kitöltő Hpt. és az említett kormányrendelet tételes szabályain messze túlmegegy. Amíg e jogszabályok az okok-körülmények meghatározásának kontextusában állítanak a Ptk. alapján tisztességességi követelményt, a PJE III.2. pontja, és az erre alapozó Törvény 4. § (1) bekezdése a kölcsönvevő fogyasztó számára annak biztosítását kívánja meg, hogy a fogyasztó „megfelelően” fel tudja mérni kötelezettségvállalása *mechanizmusát*, és annak lehetséges *mértékét*, terheinek lehetséges alakulását. Azt, hogy mi tekintendő „megfelelőnek”, a bírósági gyakorlat el tudná esetről esetre dönteni. A PJE azonban erre nem ad lehetőséget, hanem a hét kritérium megfogalmazásával *jogalkotást végezve tételesen meghatározza a „megfelelőség” tartalmát*. A hét kritérium azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a fogyasztónak fel kell tudnia mérni, hogy a kikötés alapján a lehetséges szerződésmódosítás milyen *hatással* van a kamatok, költségek, díjak mértéke alakulásának mértékére. Ilyen követelményt sem a Ptk., sem a Hpt., sem a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet nem tartalmaz – jó jogpolitikai és gazdaságpolitikai okkal, ugyanis a hatások és a mértékek, a kötelezettségvállalási mechanizmus megértése és alkalmazása olyan bonyolult közgazdasági és pénzügytani szakismereteket feltételező feladat, amelyet speciálisan az említett jogszabályok betartásának közigazgatási ellenőrzése rendelt hatóság (korábban PSZÁF, ma MNB) végez. Nem a fogyasztótól lehet tehát elvárni a hatás és a mérték felmérését, hanem az őt védő szak-hatóságtól, amely ezt a feladatot az említett jogszabályok alapján egyébként ma is végzi. A fogyasztó beemelése a hatás és mérték pontos megítélésébe korábban érhetően nem alkalmazott gazdaságpolitikai és jogpolitikai szempont, mert irreális követelmény teljesítését: csak a megfelelően felkészült, szakapparátussal rendelkező szakhatóságtól elvárható tevékenységet, elemzést tételez fel. A PJE és a Törvény tehát *teljesen új gazdaságpolitikai és jogpolitikai koncepciót* alapul véve messze túlmegegy a hatályos jogszabályok alapjául szolgáló gazdaság- és jogpolitikai szabályozási koncepción, az *új koncepció kodifikálásával új szabályokat állapít meg, vagyis jogalkotást végez*.
129. A lehetséges hatások, konkrét mértékek és e teljesen új – a jogalkotó által soha meg nem célzott - jogpolitikai szempontoknak a hét kritériumban való konkretizálása tehát már nem jogértelmezést végez, hanem kétszeresen is: mind jogpolitikai szempontból, mind normatív tartalmát tekintve *új normát* alkot. Ilyen norma alkotása a Ptk., a Hpt. vagy más jogszabály módosítására tartozó jogalkotói feladat, ebből következően jogalkotói hatáskör, amelynek *elvonása sérti a hatalmi ágak elválasztásának az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiság szerves részét képező elvét*. A PJE egyben megsérti a C) cikk (1) bekezdését is, amely kifejezetten leszögezi, *hogy a magyar állam működése a hatalommegosztás elvén alapszik*.
130. A PJE tehát az Alaptörvény két legalapvetőbb rendelkezésének sérelmén keresztül tartalmának alkotmányellenességénél fogva *a maga egészében súlyosan alkotmányellenes*.
131. Meg kell jegyezni, hogy a jogalkotást megvalósító PJE számára az európai *uniós jog*nak a PJE által felhívott rendelkezései *nem* szolgálnak hivatkozási alapot. A C-26/13 sz. ítélet által hivatkozott *irányelvek* ugyanis a tagállamok számára konstituálnak jogalkotási kötelezettséget, amelynek elmulasztása, vagy a nem megfelelő átültetés az állam felelősségét alapozza meg (ld. *Francovich-ügy*: C-6/90 és C-9/90 sz. ügyek). Az Alaptörvény világosan meghatározza az uniós tagságunkból adódó kötelezettségek kereteit [E) cikk], amely azonban *nem hatalmazza fel az uniós jogra hivatkozással jogalkotásra a Kúriát*. A PJE tehát sérti az Alaptörvény E) cikkét is, ennél fogva ennek alapján is *alkotmányellenes*, mivel ez a cikk kifejezetten „az Alaptörvényből eredő egyes hatáskörök”-ről szól. Jogalkotási hatásköre a Kúriának azonban az Alaptörvény alapján – mint látható – az E) cikk alapján sincs.

3.7 Az Elszámolási Törvény az Alaptörvénybe ütközik

132. Ahogy azt a fentiekben is kifejtettük, álláspontunk szerint az Elszámolási Törvény 52. §-a az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe, Q) cikkébe, XIII. cikk (1) bekezdésébe, XV. cikk (2) bekezdésébe és XXVIII. cikkébe ütközik.
133. A Törvény 4. §-a oly módon ültette át a PJE-ben az egyoldalú szerződésmódosítás jogát szabályozó szerződési kikötéssel kapcsolatban rögzített elveket, hogy vélelmet állított fel arra, hogy a Törvény hatálya alá tartozó szerződési feltételek ezen elveknek nem felelnek meg, azaz a feltételek minden egyéb vizsgálat nélkül tisztességtelenek. Míg minden, a szerződési feltétel tisztességtelenségének megállapítására irányuló perben a tisztességtelenséget állító felet terheli a tisztességtelenség bizonyítása, addig a perbeli jogviszonyokban a jogalkotó a bizonyítási kötelezettséget és terhet megfordította. (A vélelem alaki joghatása.)
134. A vélelem utólagos előírása nem pusztán a bizonyítási terhet fordította meg. A Törvény szerint ugyanis a vizsgált kikötéseket a Törvény erejénél fogva érvénytelennek kell tekinteni, azaz azokhoz kapcsolódik az érvénytelenség elsődleges következménye: „Érvénytelen szerződésre jogosultságot alapítani és a szerződés teljesítését követelni nem lehet.”¹² (A vélelem anyagi joghatása.)

(a) az Elszámolási Törvénnyel még nyilvánvalóbb lett a Törvény alaptörvény-ellenessége

135. Az alábbiakban arra mutatunk rá, hogy az Elszámolási Törvénnyel még nyilvánvalóbb lett a Törvény alaptörvény-ellenessége, mivel a jogbiztonság követelményében ütköző módon, önkényesen határozta meg, hogy
- (i) mely jogviszonyok tartoznak a Törvény hatálya alá;
  - (ii) milyen típusú szerződések esetén érvényesül a tisztességtelenség vélelme; és
  - (iii) hogy milyen időintervallumban érvényesül a tisztességtelenség vélelme.
136. A Törvény és az Elszámolási Törvény a polgári jogban ismeretlen, zavaros fogalmakat használnak az általa szabályozott jogviszony tartalmának leírására. Véleményünk szerint követhetőbb az előadásunk, ha a polgári jogban használt – a 6/2013. Polgári jogegységi határozatban is szereplő – fogalmakkal írjuk le a vizsgált jogviszonyokat. Ennek megfelelően, a pénztartozás kapcsán meg kell különböztetni a kirovó pénznemet és a lerovó pénznemet: a lerovó pénznemből annyit kell adni, amennyi megfelel a kirovó pénzősszegnek.

(i) *Az Elszámolási Törvény önkényesen változtatta meg a Törvény hatálya alá tartozó jogviszonyok körét*

137. A Törvény hatálya a 2004. május 1. napja és 2014. július 19. napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésre terjed ki. A Törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött deviza alapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) vagy forint alapú hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha annak részévé a 3. § (1) bekezdése vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel vált.¹³
138. A Törvény 1. § (2) bekezdése azonban a végtörlesztéssel és a fogyasztói kölcsönszerződések fedezetéül szolgáló lakóingatlanok Nemzeti Eszközkezelő által az állam javára való megvásárlásával

¹² Új Ptk. 6:108. § (1) bek. Ugyanígy az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontja.

¹³ Törvény 1. § (1) bek.

lezárult jogviszonyokat kiveszi a Törvény hatálya alól.¹⁴ Ezek indokaként a Törvény miniszteri indokolása rámutatott, hogy ezekben az esetkörökben nem indokolt, hogy a jogszabályban biztosított „kedvezményes lehetőséget igénybe vett fogyasztó által kötött szerződéssel lezárt jogviszonyra is kiterjedjen a törvény hatálya.”¹⁵

139. Az Elszámolási Törvény jelentősen változtat a Törvény hatályán, anélkül, hogy a változtatásnak bármilyen indokát adná.
140. Az Elszámolási Törvény kiterjeszti a Törvény hatályát a „valódi” devizakölcsön-szerződésekre is. A Módosítás 52. § (1) bekezdése új (1a) bekezdéssel egészíti ki ugyanis a Törvény 1. §-át, kimondva, hogy „*E törvény alkalmazásában fogyasztói kölcsönszerződésnek minősül – az (1) bekezdésben foglaltakon túl – a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között létrejött deviza alapúnak nem minősülő deviza hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés, ha azt az (1) bekezdésben meghatározott időpontok között kötötték, és annak részévé a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötést is tartalmazó általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel vált.*” A Módosítás alapján sem egyértelmű, hogy ténylegesen milyen szerződés a „deviza alapúnak nem minősülő deviza” kölcsönszerződés. Figyelembe véve azt, hogy az új (1a) bekezdés nem utal vissza a Törvény 3. § (1) bekezdésére – tehát az árfolyamrészre –, ezért úgy értelmezzük, hogy az itt szabályozott szerződések alatt azokat kell érteni, amelyek effektivitási kikötést tartalmaznak, tehát amelyek esetében mind a kirovó, mind a lerovó pénznem ugyanaz a deviza. A módosított Törvény 1. § (1) és (1a) bekezdései szerint tehát a hatálya alá az a szerződés tartozik, amelyben (1) a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem forint; (2) mind a kirovó, mind a lerovó pénznem forint; vagy (3) mind a kirovó, mind a lerovó pénznem ugyanaz a deviza. A fentiekben kifejtettek szerint tehát nem tartozik a módosított Törvény hatálya alá az a szerződés, amelyben (1) a kirovó pénznem forint, a lerovó pénznem deviza; és (2) a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem pedig egy másik deviza.
141. Felülírja az Elszámolási Törvény azt is, hogy tárgyuk szerint mely szerződések nem tartoznak a Törvény hatálya alá, ezzel eddig a Törvény hatálya alól kivett szerződéseket a Törvény hatálya alá utalva, ugyanakkor eddig a Törvény hatálya alá tartozó szerződéseket a Törvény hatálya alól kivéve. A Törvénynek a Módosítás 52. § (2) bekezdésével módosított 1. § (2) bekezdése szerint a Törvény hatálya a) a hitelkártyához vagy fizetési számlához kapcsolódó és b) az állami kamattámogatással nyújtott lakáscélú forint alapú kölcsönszerződésre nem terjed ki. A végtörlesztéssel és a fogyasztói kölcsönszerződések fedezetéül szolgáló lakóingatlanok Nemzeti Eszközkezelő által az állam javára való megvásárlásával lezárt, eddig a Törvény hatálya alól kivett jogviszonyok e módosítás következtében a Törvény hatálya alá tartoznak.
142. Az Elszámolási Törvény 52. § (1)–(2) bekezdése nem pusztán azért alaptörvény-ellenes, mert minden ésszerű indok híján, önkényesen változtatja meg a Törvény hatálya alá tartozó jogviszonyokat, hanem azért is, mert ezt visszaható hatállyal teszi. A Törvény megdönthető vélelmet állított fel a hatálya alá tartozó kikötések esetében, azzal, hogy a vélelem megdöntése jogvesztő határidőben benyújtott keresettel lehetséges. Mivel a keresetindítás jogvesztő határideje már eltelt, az Elszámolási Törvény által a Törvény hatálya alá utalt szerződésekben alkalmazott kikötések esetében a vélelem megdöntése már nem lehetséges, ezek esetében a vélelem eleve megdönthetetlen.

(ii) Az Elszámolási Törvény önkényesen határozta meg, hogy milyen típusú szerződések esetén érvényesül a tisztességtelenség vélelme

¹⁴ „Az e törvényben foglalt szabályokat nem kell alkalmazni azokra a fogyasztói kölcsönszerződésekre, amelyek teljesítésére irányuló kötelezettség megszűnt

a) végtörlesztés következtében (a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 200/B. §-ban foglaltak szerint), vagy

b) e törvény hatálybalépése előtt a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról szóló 2011. évi CLXX. törvény alapján a fogyasztói kölcsönszerződés fedezetéül szolgáló ingatlanok az állam által történő megvásárlása következtében.”

¹⁵ A Törvény 1. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

143. A Törvény 4. § (1) bekezdése a Törvény hatálya alá tartozó valamennyi jogviszonyra vonatkozóan úgy rendelkezett, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés. Az Elszámolási Törvény e szabályozási megoldáson jelentősen változtat.
144. Az Elszámolási Törvény 52. § (10) bekezdése úgy módosítja a Törvény 6. §-át, hogy „*A forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések vagy az 1. § (1a) bekezdése szerinti fogyasztói kölcsönszerződések esetén a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában nem kell vélelmezni a 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.*” E szerződések esetén a felügyeleti és fogyasztóvédelmi jogkörében eljáró Magyar Nemzeti Bank az MNB törvény 27. alcímében foglalt ellenőrzési eljárást folytathatja le, és 2015. február 14. és február 28. között – ha szükségesnek találja – hivatalból közérdekű keresettel pert indíthat. A miniszteri indoklás szerint „*az eltérő szabályozást indokolja, hogy ekkor lépett hatályba a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény azon módosítása, amely a korábbinál szigorúbb feltételeket szabott a pénzügyi intézmények számára a szerződésmódosítások tekintetében, és főszabályként kimondta a fogyasztó számára kedvezőtlen egyoldalú szerződésmódosítás tilalmát.*” Az Elszámolási Törvény szabálya önkényesen határozza meg azon szerződések körét, amelyre a Törvény 4. §-a szerinti vélelem nem vonatkozik.
145. A Törvény hatálya alá az Elszámolási Törvény 52. § (1) bekezdése alapján háromféle kölcsön-, illetve lízingszerződés tartozik: (a) a forint, (b) a deviza és (c) a deviza alapú. Ezen szerződések között az általános szerződési feltételeknek az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó kikötései tisztességességével kapcsolatban semmilyen releváns különbség nincs. A perbeli általános szerződési feltételek változatlan formában részeivé váltak a deviza alapú kölcsönszerződések mellett a forint és a deviza szerződésekre is. Az indítványozó tehát nem egyszerűen azonos tartalmú szerződési feltételeket alkalmazott a Törvény hatálya alá tartozó, az alkalmazott kirovó és lerovó pénznemek szempontjából különböző kölcsönszerződéseire, hanem ugyanazokat a kikötéseket alkalmazta.
146. Az Elszámolási Törvény következtében tehát a vizsgált kikötésekre a Törvény hatálya alá tartozó, a kirovó és a lerovó pénznemek szempontjából három szerződéstípus közül egy esetében (a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem forint) vélelmezni kell a tisztességtelenséget, míg ugyanezen rendelkezés esetén ilyen vélelem a másik két szerződéstípus esetében (a kirovó pénznem is és a lerovó pénznem is forint, továbbá a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem ugyanez a deviza) nem érvényesül. (Mivel nem tartoznak a Törvény hatálya alá, ezért a vélelem értelemszerűen a fenti 139. pontban bemutatott két szerződéstípusra sem vonatkozik.) Azaz, az alkalmazott kirovó és lerovó pénznemekről függően lehetséges összesen öt szerződéstípus közül a törvényi vélelem egyre vonatkozik, a többi négyre nem. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy mivel függetlenül attól, hogy mi volt a kirovó és lerovó pénznem, azonosak az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó ÁSZF rendelkezések, valamint a jogalkotó által indoklásként hivatkozott jogszabályváltozásnál sem volt ennek jelentősége, így nem lehetett a jogalkotó legitim szándéka a megkülönböztetés. Amennyiben azt feltételezzük, hogy nem ez volt a jogalkotói szándék és nincs jogi indoka a pénznemekről függő szerződéstípusok megkülönböztetésének, úgy az érintené a folyamatban lévő pereket, ez esetben az ítélet nem terjedhetne ki a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ekre, illetve ÁSZF módosításokra, mivel ezek vonatkozásában nem kell vélelmezni a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.
147. A módosított Törvény szerint ugyanaz a rendelkezés nem felel meg a hét elvnek, ha olyan kölcsön-, vagy lízingszerződésnek vált a részévé, amelyben a kirovó pénznem deviza és a lerovó pénznem forint, ugyanakkor ez a vélelem nem létezik, ha bármilyen más kölcsön-, vagy lízingszerződésnek vált a részévé. A módosított Törvény szerint az egyoldalú szerződésmódosítás hatalmasságát biztosító szerződési kikötés tisztességességét kizárólag az dönti el, hogy az adott kölcsön-, vagy

lízingszerződésben mi a kirovó és a lerovó pénznem. Véleményünk szerint ez teljesen önkényes differenciálás a jogviszonyok között, ami nem felel meg sem az Alaptörvénynek, sem a Fogyasztói Irányelv szabályainak, sem a Ptk. rendelkezéseinek.

148. A Fogyasztói Irányelv szabályainak egyebek mellett azért sem felel meg a szabályozás, mert a minden egyéb szempontból azonos helyzetben lévő fogyasztók között minden releváns különbség nélkül különbséget tesz: annak a fogyasztónak a szerződésében tisztességtelennek minősül a kikötés, akivel kötött szerződésben a forintban lerovandó fizetési kötelezettség devizában van kiróva, minden más fogyasztó szerződésében a kikötés viszont nem tisztességtelen.
149. Ez az ellentmondás arra is rávilágít, hogy nem lehet meghatározni a Törvény alapján, hogy ha ugyanaz az általános szerződési feltétel irányadó a Törvény hatálya alá tartozó valamennyi szerződésre (továbbá a Törvény hatálya alá nem tartozó további két szerződéstípusra is), akkor a perben hozott ítélet jogereje mennyiben terjed ki a forint, a deviza és a deviza alapú szerződésekre.

(iii) Az Elszámolási Törvény önkényesen határozta meg, hogy milyen időintervallumban érvényesül a tisztességtelenség vélelme

150. Az Elszámolási Törvény 52. § (10) bekezdése szerint „A forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések vagy az 1. § (1a) bekezdése szerinti fogyasztói kölcsönszerződések esetén a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában nem kell vélelmezni a 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.” A fentiekben rámutattunk, hogy a fizetési kötelezettség kirovó és lerovó pénzneme szerinti megkülönböztetés önkényes. Az alábbiakban arra is rámutatunk, hogy a Módosításban megjelölt időintervallum is önkényes.

151. Az Elszámolási Törvény idézett miniszteri indokolása szerint a Hpt. 2010. november 27-én hatályba lépett szabályaira tekintettel változtatott a Törvény rendelkezéseiben.

152. 2010. november 27-én lépett hatályba a Hpt. 210/A. §-a¹⁶, amely az alábbiak szerint rendelkezett:

„210/A. § (1) Fogyasztóval kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződésre vagy pénzügyi lízingszerződésre a 210. § (3)–(5) és (11) bekezdésétől eltérően a (2)–(4) bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szerződés a pénzügyi intézmény által az ügyfél számára kedvezőtlenül – e törvény eltérő rendelkezése hiányában – nem módosítható.

(3) A (2) bekezdésbe ütköző szerződésmódosítás semmis.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott szerződés a pénzügyi intézmény által az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamat tekintetében, kormányrendeletben meghatározott esetekben, feltételekkel és módon módosítható, amennyiben azt a jegybanki alapkamat, a refinanszírozási kamatlábak, a pénzügyi indexek, a hitelező lekötött ügyfélbetétei kamatának változása, a szabályozói környezet, illetve a hitelkockázat kormányrendeletben meghatározott változása indokolja.

(5) Az (1) bekezdésben meghatározott szerződés esetében a szerződés felmondását követő kilencvenedik napot követően a pénzügyi intézmény a fogyasztó nem teljesítése miatt késedelmi kamatot, költséget, díjat vagy jutalékot nem számíthat fel a felmondás napját megelőző napon érvényes ügyleti kamatot és kezelési költséget meghaladó összegben.

¹⁶ Megállapította az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvény 3. § (1) bek.

(6) Amennyiben az (1) bekezdésben meghatározott szerződés deviza alapú, és a szerződés a szerződés felmondása bekövetkezőkor a fennálló tartozás összegének forintban történő meghatározását írja elő, az (5) bekezdést azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a szerződés felmondását követő kilencvenedik napot követően a pénzügyi intézmény a fogyasztó nem teljesítése miatt, a felmondás napján érvényes ügyleti kamatot és kezelési költséget meghaladó mértékű késedelmi kamatot, költséget, díjat vagy jutalékot nem számíthat fel.”

153. A Hpt. ugyancsak 2010. november 27-én hatályba lépett egyéb módosításai az egyoldalú szerződésmódosítás hatalmasságát biztosító szerződési kikötések Törvényben meghatározott elveknek való megfelelése szempontjából irrelevánsak.¹⁷
154. Önkényes az Elszámolási Törvény a 2010. november 27–2014. július 19. közötti időintervallum meghatározásával, mind a kezdő, mind a végső időpont vonatkozásában.
155. A kezdő időpont meghatározása során a jogalkotó nem volt tekintettel arra, hogy a Hpt. 234/A. § (1) bekezdés c) pontja alapján a Hpt. 210/A. § (1)–(4) bekezdését a módosítás hatálybalépését megelőzően kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződésre vagy pénzügyi lízingszerződésre is alkalmazni kell.¹⁸ A módosított rendelkezések a módosítás előtt létrejött és még fennálló jogviszonyoknak is részévé váltak, függetlenül attól, hogy a szerződésben szereplő kikötés ennek megfelelő módosítására sor került-e vagy sem. Ugyanez a helyzet a módosítás hatályba lépése után keletkezett jogviszonyokra vonatkozóan is: ezeknek is részévé váltak a módosított rendelkezések, függetlenül attól, hogy a szerződésben szereplő kikötés megfelelt a jogszabálynak, vagy sem. Tehát a módosítás hatályba lépését követően teljesen azonos rendelkezések szabályozzák a kölcsön-, és a pénzügyi lízingszerződés alapján létrejött jogviszonyt függetlenül attól, hogy a szerződésben milyen kikötés szerepel. Ebből következően a módosítás hatályba lépése semmilyen különbséget sem eredményezett a módosítás hatályba lépése előtt és az ezt követően létrejött jogviszonyok között, ami miatt a módosított Törvény által alkalmazott megkülönböztetés teljes mértékben önkényes.
156. A végső időpont tekintetében arra nem volt tekintettel a jogalkotó, hogy a Hpt. 210/A. § (1)–(4) bekezdéseit a 2011. évi CXLVIII. törvény 8. §-a 2012. április 1-jével hatályon kívül helyezte. Ha tehát a jogalkotó valóban a Hpt. 210/A. §-át tekintette relevánsnak, akkor nincs ésszerű indoka annak, hogy a rendelkezés hatályon kívül helyezése a tisztességtelenségi vélelmet miért nem érinti.
157. A Hpt. 210/A. §-a, ahogy az (1) bekezdéséből világosan kitűnik, csak a lakáscélú kölcsönökre vonatkozik, mégpedig minden egyéb szűkítés nélkül, ebből következően a deviza alapú lakáscélú kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekre is.
158. Ha a módosítás hatályba lépése okozna is bármilyen különbséget a hatályba lépése előtt létrejött és a hatályba lépése után létrejött jogviszonyok között, a különbség csak a módosítás tárgyi hatálya alá eső szerződések, azaz a lakáscélú szerződések esetében létezhetne. Az egyéb szerződésekre ugyanis a módosítás hatálya nem terjedt ki. Ebből következően a szabályozás amiatt is önkényes, hogy a módosítás által semmilyen módon sem érintett jogviszonyok esetében is különbséget tesz a módosítás hatályba lépése előtt és az azt követően létrejött jogviszonyok között. Ha a jogalkotó úgy értékeli, hogy a Hpt. 210/A. §-a mellett nem indokolt a vélelem fenntartása, akkor a vélelem a deviza alapú szerződések tekintetében is indokolatlan. E körben is önkényes tehát a különbségtétel.

(b) Az Elszámolási Törvénnyel beiktatott új szabályok sértik a jogbiztonságot, ezért alaptörvény-ellenesek

¹⁷ A módosítás szabályozta még a devizában kirótt tartozásnak a forintba való átszámítása során alkalmazandó árfolyamot (a Hpt. 200/A. §-át megállapító 1. §) és a hitel és kölcsönszerződések általános szerződési feltételének kötelező tartalmát, ami kizárólag annyiban tér el a korábban hatályos szabályozástól, hogy előírja az átszámítás szabályainak szerepeltetését (a Hpt. 209. §-át módosító 2. §).

¹⁸ Ami a Hpt. 234/A. § (2) bek. szerint akár a szerződési feltételek módosításával is történhetett.

159. A Törvény sérti a jogállamiság és a jogbiztonság elvét. A Törvény szabályai a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütköznek, eljárási garanciáktól fosztják meg a feleket, valamint sértik az egyértelműség, a kiszámíthatóság és az előreláthatóság követelményét. Az Elszámolási Törvény szabályai alátámasztják a fentieket.
160. A jogalkotót széles körű diszkréció illeti meg a jogviszonyok szabályozása során. Ennek alapvető korlátját jelenti azonban a jogállamiság nélkülözhetetlen elemét jelentő jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság már közvetlenül a rendszerváltást követően rámutatott, hogy „A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.”¹⁹ „Az Alkotmánybíróság elvi élel mutat rá arra, hogy a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény. A jogbiztonság – amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság fontos eleme – megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon.”²⁰
161. Ahogy arra Sólyom László rámutatott, „a jogbiztonság [...] azt a tartalmi követelményt is támasztja, hogy ne kerülhessen sor önkényes döntésekre. [...] Általában is megállapítható, hogy a törvényhozói vagy jogalkalmazói önkény a jogállammal nem fér össze.”²¹
162. A fentiekben részletesen igazoltuk, hogy az Elszámolási Törvény szabályozása önkényes mind a Törvény hatálya alá tartozó szerződések, mind pedig a vélelem fennállására, illetve fenn nem állására vonatkozó időszakok meghatározása tekintetében. A szabályozás világosságának hiánya és önkényessége az Elszámolási Törvény 52. §-ának az alaptörvény-ellenességét eredményezi.

(c) Az Elszámolási Törvény új jogot alkot, amely sérti a visszaható hatály tilalmát

163. A Törvény által alkalmazott „deviza alapú” fogyasztói kölcsönszerződés megfeleltethető a korábbi joggyakorlatban (PK, PJE, stb.) alkalmazott és tárgyalt fogalomnak. Ezzel szemben a korábbi bírósági gyakorlat soha sem vonatkozott a valódi devizahitelekre. Az Elszámolási Törvény visszaható hatályú jogalkotást vezetett be azzal, hogy a Törvény hatályát kiterjesztette a valódi devizahitelekre.

3.8 Nemzetközi szerződésekbe ütközés

164. Fentiekben túlmenően a Törvény, valamint az Elszámolási Törvény sérti az Alaptörvény Q cikkét, tekintettel arra, hogy több, Magyarország által kötött nemzetközi szerződéssel is ütközik, ideértve különösen az Európai Unió Alapjogi Chartáját, az Emberi Jogok Európai Egyezményét és az Ausztriával kötött beruházás-védelmi egyezményt²² (**Beruházás-védelmi egyezmény**). Ez utóbbinak az osztrák tulajdonosi háttérű indítványozó vonatkozásában van jelentősége, ezért jelen panaszunkban csak erre a Beruházás-védelmi egyezményre térünk ki, ugyanakkor az említett rendelkezések Magyarország által megkötött további beruházás-védelmi egyezményekkel is ellentétesek.
165. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének f) pontja értelmében a Tisztelt Alkotmánybíróság vizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését. Az Abtv. 32. § (1) bekezdése szerint

¹⁹ 9/1992. (I. 30.) AB hat.

²⁰ 26/1992. (IV. 30.) AB hat.

²¹ 35/1994. (VI. 24.) AB hat.

²² 12/1990. (VII. 24.) Korm. rendelet a Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság között Budapesten, 1988. évi május hó 26. napján aláírt, a beruházások elősegítéséről és védelméről szóló Megállapodás kihirdetéséről.

pedig a Tisztelt Alkotmánybíróság bármely eljárása során (így a jelen panasz alapján megindítandó eljárásban is) hivatalból végzi a nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálatát.

(a) A Beruházás-védelmi egyezmény

166. A Beruházás-védelmi egyezmény 2. Cikk (2) bekezdésének értelmében Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy az ausztriai beruházók Magyarországon a magyar jogszabályokkal összhangban megvalósított beruházásai a Beruházás-védelmi egyezmény teljes védelmét élvezik, így alkalmazandó rájuk a 2. cikk (1) bekezdésben rögzített igazságos és méltányos elbánás – *fair and equitable treatment* – elve, a 3. cikkben rögzített legnagyobb kedvezményes elbánás elve, illetve a 4. cikkben lefektetett védelem a jogszerűtlen és kártalanítás nélkül megvalósított kisajátítás ellen.
167. Tekintettel arra, hogy a Beruházás-védelmi egyezmény értelmében a [REDACTED] mint Magyarországon megvalósított beruházás ausztriai illetőségű tulajdonosa [REDACTED] osztrák biztosító és bank csoport) beruházónak minősül, a hitel-szerződésekre alapított igények pedig, mint „pénzre vonatkozó igények, melyet azért adtak, hogy gazdasági értéket hozzanak létre”, az 1. Cikk (1) bekezdés alapján felölelik a „beruházás” kategóriáját, a [REDACTED] osztrák tulajdonosát megilleti a fent írt védelem magyarországi beruházásait illetően. A Törvény és az Elsámolási Törvény által megvalósított, kompenzáció nélküli megfosztás a [REDACTED] [REDACTED] jogos kötelmi igényétől tehát kimeríti a (4) cikk sérelmét, így az Alaptörvény Q cikkébe ütközik.

(b) Az Európai Unió Alapjogi Chartája és az Emberi Jogok Európai Egyezménye

(i) Az Alapjogi Charta alkalmazási köre kiterjed a jelen esetre

168. Fentiekén túlmenően álláspontunk szerint a Törvény sérti a Banknak az Európai Unió Alapjogi Chartájában (**Charta**) foglalt jogait, amelynek védelme Magyarország uniós tagságból fakadó, elsődleges kötelezettsége.
169. Az EUSZ 6. cikke kimondja, hogy a Charta azonos jogi kötőerővel bír, mint az Uniós Szerződések, és mint ilyen, magánszemélyek is alapíthatnak rá jogot jogvitában, ha rendelkezései kellően konkrétak, önállóak és feltételnek.²³ Ezen felül az Európai Bíróság többször is megerősítette, hogy a tagállami jogalkotás során az alapvető jogok tiszteletben tartása lényeges követelmény a jogalkotó számára, és a nemzeti bíróságok számára is nyitva áll az a lehetőség, hogy a kérdéses tagállami rendelkezés alkalmazásánál mérlegeljék, hogy az mennyiben felel meg az alapvető uniós jogoknak.²⁴ A Charta alkalmazási köre azonban csak annyiban terjed ki a tagállamokra, amennyiben azok az Unió jogát hajtják végre. Mivel a Törvény a Fogyasztói Irányelv követelményeit veszi alapul – annak védelmi szintjét jóval meghaladva –, és a törvény által érvényre juttatni kívánt, 2/2014. PJE szintén a Fogyasztói Irányelvre hivatkozik a kölcsönszerződések megítélésekor, a Törvény részben az Unió jogának végrehajtását szolgálja.

(ii) A Törvény sérti a Bank tulajdonhoz való jogát (Charta 17. cikk)

170. A Charta 17. cikke egyértelműen biztosítja a tulajdonhoz való jogot, és világosan meghatározza az esetleges korlátozás feltételeit: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogszerűen szerzett tulajdonát birtokolja, használja, azzal rendelkezzen, és azt örökül hagyja. Tulajdonától senkit sem lehet megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből, a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel, valamint az ezáltal elszenvedett veszteségekért kellő időben fizetett méltányos összegű kártalanítás mellett történik.*”

²³ C 26/62 sz. ügy, Van Gend en Loos kontra Nederlandse Administratie der Belastingen [1963] magyar különkiadás 1963 00001.o., C-57-65 sz. ügy, Alfons Lütticke GmbH kontra Hauptzollamt Sarrelouis [1966], magyar különkiadás 1966 00205.o.

²⁴ C-260/89 sz. ügy, Elliniki Radiophonia Tileorassi AE (ERT) kontra Dimotiki Etairia Piroforissis és Sotirios Kouvelas [1991] EBHT I-2925, par. 44.

171. A Charta a fenti jog tartalmát és terjedelmét illetően az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) értelmezési gyakorlatát rendeli alkalmazni,²⁵ tekintettel arra, hogy a 17. cikk megfelel az EJEE 1. Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. Cikkének („*Tulajdon védelme*”), ezért a továbbiakban annak gyakorlatával támasztjuk alá érvelésünket. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) kiterjedt esetjogot dolgozott ki a tulajdon védelmének értelmezése kapcsán:
172. A **tulajdon fogalmát** illetően többször rámutatott arra, hogy az nemcsak a már birtokban lévő dolgokat foglalja magában, hanem olyan igényeket is, amelyekkel kapcsolatban a kérelmező jogszerűen várja el, hogy azok a jövőben teljesülni fognak.²⁶ Jelen esetben a Bank jogszerű elvárását támaszt az iránt, hogy az általa – az akkor alkalmazandó jogszabályoknak megfelelő módon kötött – szerződések alapján azok kötelezettjei szerződésszerűen, a szerződésben meghatározott módon számított törlesztő-részletekben teljesítsenek.
173. A **tulajdonhoz való jog sérelme** kapcsán az EJEB több lehetséges magatartást is azonosít, ezek egyike az indirekt kisajátítás. Ennek lényege, hogy bár a tulajdontól való megfosztás állami aktus következménye, azt mégis maga az elszenvető fél hajtja végre.²⁷ Bár a Törvény csupán a fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötések semmissége mellett állít fel törvényi vélelmet, azt maga a jogalkotó is elismeri, hogy „*A szabályozási kérdések bonyolultsága, valamint a várható gazdasági következmények pontos felmérése miatt az Országgyűlés őszi ülészakán újabb jogalkotási lépések szükségesek. Ekkor kerülhet sor az elszámolási szabályok végleges rögzítése mellett az egyéb anyagi jogi kérdések és jogkövetkezmények meghatározására is. A második jogalkotási lépésként elfogadásra kerülő törvény feladata lesz, hogy végérvényesen rendezze ezt a társadalom széles körét érintő problémát.*” A Törvény tehát bár nem mondja ki, hogy miként kell elszámolni a fogyasztó ügyfelekkel az esetlegesen érvénytelenné váló egyoldalú kamat, díj vagy költségemelés miatt, viszont érdemben dönt el egy olyan fontos előkérdést – nevezetesen az érvénytelenség kérdését – amellyel megnyitja a fogyasztó ügyfelek számára a Bankkal szembeni fellépés lehetőségét, és így indirekt módon valósítja meg a Bank tulajdonához való jogának sérelmét. A vélelmezettlen tisztességtelen egyoldalú kamatemelések semmisségét kimondó törvény ugyanis olyan állami aktus, amelyek folytán a Banknak kell majd elszámolnia a fogyasztóval a 2014. őszén megalkotandó külön törvény rendelkezései szerint. Az ügyfél általi túlfizetés Bank általi visszatérítésére vonatkozó kötelezettség megfeleltethető az indirekt kisajátítás tényállásának, és a tulajdonhoz való jog sérelmét vonja maga után. Hasonlóan a Bank vagyont / tulajdonát sérti az elévülési idő jelentős meghosszabbítása a Törvény 1.§ (6) és (7) bekezdésével, hiszen ezzel olyan ügyfél igények nyílnak meg, amelyek a Ptk. alapján már elévültek. A lezárt jogviszonyok megbolygatása a jogállamot is sérti.
174. Annak vizsgálatakor, hogy **a tulajdonhoz való jog sérelmét okozó intézkedés igazolható-e**, az EJEB nem elégszik meg azzal, hogy az intézkedést az állam törvénybe foglalja. A törvénynek magának is meg kell felelnie a jogállamiság / jogbiztonság („*rule of law*”) követelményének, és biztosítania kell bizonyos garanciákat az állami önkényesség ellen.²⁸ Így vizsgálandó, hogy: (i) van-e közérdekű célja a magyar állam intézkedéseinek, (ii) egyensúlyt teremt-e az intézkedés ezen közérdek és az egyéni jogok között; és (iii) megfelel-e az intézkedés a jogszerűség követelményének.²⁹ A fenti, egymástól elválaszthatatlanul értékelendő feltételek közül különösen a **jogszerűség követelményét sérti a Törvény**. Ezen követelmény kimondja, hogy az alkalmazandó jogszabálynak megfelelően hozzáférhetőnek, egyértelműnek és előreláthatónak kell lennie; ahogyan az EJEB a *Centro Europa* ügyben is megállapította: „az alkalmazandó jogszabálynak lehetővé kell tenni, hogy a jogalanyok ahhoz igazítsák magatartásukat, és a rendelkezések alapján képesnek kell

²⁵ Charta 52. Cikk (3) bekezdés.

²⁶ Gratzinger és Gratzingerova kontra Cseh Köztársaság (2002) no. 39794/98, par. 69., N.K.M. kontra Magyarország (2013) no. 66529/11, par. 34.

²⁷ Laurent Sermet: *The European Convention on Human Rights and property rights* [1998] in: Human rights files, No. 11 rev., Council of Europe Publishing, 23.o.

²⁸ Vistiņš and Perepjolkins kontra Lettország (2012) no. 71243/01, par. 96-98.

²⁹ Beyeler kontra Olaszország (2000) no. 33202/96, par 107.

lenniük – akár megfelelő jogi segítséggel – előre látni az adott esetre alkalmazandó jogkövetkezményeket.”³⁰ A Törvény a Bankot úgy fosztja meg jogszerű követeléseitől, hogy annak elszámolásáról részleteket egyáltalán nem tartalmaz, rendelkezéseinek megtámadására példátlanul rövid, mindössze 30 napos jogvesztő határidőt biztosít, az eljárás folyamán a kötelezően alkalmazandó Törvényi Feltételek révén megkötí az ítélező bíró kezét, és mint jogszabály is számos ponton sérti a jogbiztonság és jogállamiság, valamint a visszaható jogalkotás tilalmának garanciáit.

175. Fentieket összegezve megállapítható, hogy a Törvény a Charta 17. cikkébe ütközik, mert jogszerűtlen, a jogállam („rule of law”) követelményét sértő módon fosztja meg a Bankot legitim tulajdoni igényétől, amely a Banknak a szerződés kori jogszabályoknak megfelelő módon kötött szerződésein alapul.

(iii) A Törvény sérti a Bank hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő jogát (Charta 47. cikk)

176. Fentiekén túl a Törvényben előírt eljárás (az egyoldalú kamatemelést lehetővé tevő szerződéses kikötések tisztességtelensége vélelmének megdöntésére irányuló per) sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, azaz a Charta 47. cikk (2) bekezdését: „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja”. A fenti cikk szintén megfeleltethető egy, az EJEE-ben szereplő alapjoggal (EJEE 6. Cikk: *Tisztességes tárgyaláshoz való jog*), így a fentebb leírtak az EJEB gyakorlatának alapul vételéről ebben az esetben is irányadóak.
177. Az EJEB többször hangsúlyozta, hogy a tisztességes eljárás a demokratikus társadalmak egyik alapvető garanciája³¹. Ebből következően egyrészt nem engedhető meg ezen jogosultságok korlátozó értelmezése,³² másrészt a tisztességesség követelményét nem elégíti ki pusztán az intézmények formális megléte (pl. egy tárgyalás tartása), hanem annak az eljárás egészét át kell hatnia.³³
178. Az EJEB ítélezési gyakorlata külön foglalkozott azzal az esettel, amikor a nemzeti jogszabályok változása érintette azt a jogosultságot, amelyikre a kérelmező a keresetét alapította, és megállapította, hogy amennyiben egy jogszabályváltozás által bevezetett követelményrendszer (az adott esetben egy régi definíció megváltozása) az igény keletkezésének pillanatában nem volt ésszerűen előrelátható, ám azt mégis alkalmazni kívánják a folyamatban lévő ügyre, az egyértelműen sérti EJEE 6. cikkét.³⁴
179. A jelen ügyben a bíróságok a Törvény alapján egy olyan, a maga teljességében 2012-ben kidolgozott feltételrendszert kényszerülnek alkalmazni a 2004 óta megkötött szerződésekre, amely a szerződések megkötésének idejékor nemhogy nem volt levezethető a jogrendszer egészéből (ideértve a vonatkozó Unió joganyagot is), hanem ésszerűen nem is volt előrelátható. Így ennek alkalmazása a jelen perben sértene az EJEB gyakorlatával összhangban értelmezett Charta 47. cikkét.
180. Az EJEB gyakorlata szerint a tisztességes tárgyaláshoz való jog lényeges eleme a fegyverek esélyegyenlőségének elve, amelynek körében a feleknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy érveiket és bizonyítékaikat olyan feltételek mellett terjeszthessék elő, amelyek következtében nem kerülnek jelentős hátrányba a másik féllel szemben.³⁵
181. A Törvény 8. § (1) bek.-ében meghatározott 30 napos, jogvesztő keresetindítási határidő nem egyeztethető össze az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogával. A Törvény által meghatározott határidő már önmagában véve is megengedhetetlenül és indokolatlanul rövid.

³⁰ Centro Europa 7 S.R.L. és Di Stefano kontra Olaszország (2012) no. 38433/09, par. 140. És az ott hivatkozott joggyakorlat.

³¹ Pretto és mások kontra Olaszország (1983) no. 7984/77, par. 21., Airey kontra Írország par. 24., Stanev kontra Bulgária par. 231.

³² Moreira de Azevedo kontra Portugália (1989) no. 11296/84, par. 66.

³³ Stran Greek Refineries és Stratis Andreadis kontra Görögország (1994) no. 13427/87, par. 49.

³⁴ Petko Petkov kontra Bulgária (2013) no. 2834/06, par. 33.

³⁵ Dumbo Beheer B.V v. the Netherlands, 33. pont

Ugyanakkor, tovább nehezítette az indítványozó helyzetét az, hogy a 8. § (5) bek-ében meghatározott részletességgel kellett keresetlevelét elkészítenie. Továbbá a Törvény 10. § (3) bekezdésének előírása szerint a keresetlevélhez eleve nem csatolt bizonyítékot később már csak rendkívül korlátozott körben terjeszthetők elő. A hivatkozott bek. szerint kizárólag olyan bizonyítékokra vonatkozóan lehet bizonyítást lefolytatni, amely a tárgyaláson rendelkezésre állnak.

182. A Törvény 10. § (2) és (4) bekezdésében foglalt szabályok a tárgyalás tartásáról, valamint a Törvény 9. § (3) bekezdésében foglalt előírása, hogy az elsőfokú bíróság 30 napon belül hozzon elsőfokú határozatot mind az ellen hatnak, hogy a Banknak reális lehetősége legyen a Kikötések törvényi tisztességtelenségi vélelmének megdöntésére. Továbbá, a Törvény 7. § (7) bekezdésének g) és h) pontja a felek eljárásjogi helyzete között olyan szignifikáns eltérést eredményez (ti. a felperes esetében a tárgyalás elmulasztása a per megszüntetését eredményezi, míg az alperessel szemben bírósági meghagyásnak nincs helye), amely szintén a fegyverek egyenlőségének sérelmével jár.
183. **Fentieket összegezve megállapítható, hogy a Törvényben előírt eljárás sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, azaz a Charta 47. cikk (2) bekezdését.**

4. MÁSODLAGOS KÉRELMI INDOKAI

184. Arra az esetre, ha a Tisztelt Alkotmánybíróság bármely okból nem találja befogadhatónak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 26. § (2) bekezdése alapján benyújtott alkotmányjogi panaszunkat, kérjük, hogy a fenti 3. pontban részletesen kifejtett indokolás alapján az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja és az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerint állapítsa meg a Törvény 1. § (1) bekezdésének, 4. §-ának, 4. § (1)-(2) bekezdéseinek, 6. §-ának, teljes 6. [A polgári peres eljárás] címének, 7. § (2) bekezdésének, 8. § (1) és (4) bekezdéseinek, 8. § (7) bekezdésének, 9-11. §-ainak, 10. § (3) bekezdésének, 11. § (1) bekezdésének, 13.§ (2) bekezdésének, 15. § (2) bekezdésének, 16. §-ának és 19. §-ának; valamint a 2/2014. PJE rendelkező része 2-3. pontjainak és indokolása III. 2. és 3. pontjainak alkotmányellenességét és semmisítse meg azokat, tekintettel arra, hogy az indítványozó fentiekben megjelölt Alaptörvényben biztosított jogainak sérelme következett be az ügyben folytatott bírósági eljárásban a fenti alaptörvény-ellenes jogszabályok alkalmazása folytán.

5. HARMADLAGOS KÉRELMI INDOKAI

185. Abban a nem várt esetben, ha a Tisztelt Alkotmánybíróság az elsődleges és másodlagos kérelmeinket nem tartaná megalapozottnak, kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Abtv. 27. §-a alapján állapítsa meg a Kúria Gfv.VII.30.360/2014/7. számú Ítéletének alaptörvény-ellenességét és az Ítéletet, továbbá az Ítélettel felülvizsgálta, a Fővárosi Ítéletábrla által 14.Gf.40.558/2014/6. számon és a Fővárosi Törvényszék által 136.G.43.307/2014/7. számon meghozott ítéletet semmisítse meg az Abtv. 43. § (1) és (4) bekezdéseinek megfelelően, tekintettel arra, hogy az Ítélet az indítványozó alábbiakban meghatározott Alaptörvényben biztosított jogait sérti.
186. **A Fővárosi Ítéletábrla másodfokú eljárása súlyosan sérti az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikkébe foglalt tisztességes eljáráshoz és hatékony jogorvoslathoz fűződő jogát.**
187. Az alapulfekvő per tisztességtelenségére rávilágít a másodfokú tárgyaláson a Fővárosi Ítéletábrla tisztességtelen pervezetése. A 14.Gf.40.558/2013/5. számú tárgyalási jegyzőkönyvből (I/5 számon csatolva) is kitűnően a tárgyalást 2014. október 2-án 14 órakor kezdte meg a tanács. Több mint másfél órás iratismertetést követően a felperesi jogi képviselő a fellebbezési kérelem fenntartásán túlmenően nyilatkozni kívánt volna a két nappal korábban kézhez vett, terjedelmes alperesi ellenkérelemben előadott új érvekre és ténybeli tévedésekre. A jegyzőkönyvben nem szerepel, de a tanács elnöke erre azt mondta, hogy ebben az esetben sokáig itt fogunk ülni, mert az alperesi jogi képviselő is vélhetően élni fog a viszontválasz lehetőségével. Erre felperesi jogi képviselő azt

nyilatkozta, hogy valóban, erről szólna minden normális per, arról, hogy a felek reagálhatnak egymás előadásaira. Rövid tanácskozást követően az Ítéletábrla korlátozta az alperesi képviselő nyilatkozattételi jogát a Pp. 249. § (1) bekezdésére hivatkozva, mondván, hogy új tényre vagy bizonyítékra nem lehet a fellebbviteli szakban hivatkozni. Erre a tárgyaláson a felperesi jogi képviselő akként nyilatkozott, hogy nem kíván új tényre vagy bizonyítékra hivatkozni, csupán a fellebbezési ellenkérelem új pontjaira az érveit kívánja előadni. A felperesi előadásokat a tanács elnöke nem engedte végigmondani, minden mondatba közbevágott azzal, hogy ez nem új előadás. Erre a felperesi jogi képviselő azt igyekezett előadni, hogy mennyiben lenne új az előadása, amennyiben engednék elmondani. A tárgyalási jegyzőkönyv alapvetően hiányos, ezeket a nyilatkozatokat sem, a rögzített nyilatkozatokat pedig hiányosan, hibásan rögzítette. Ebből is kitűnik, hogy az Ítéletábrla a tárgyalás siettetésével, a Pp. 2. § (1) bekezdésébe ütköző pervezetésével maga demonstrálta a per tisztességtelenségét. A másodfokú tárgyalást egyébként hang- és képfelvételek rögzítették, kb. 10 főből álló hallgatóság előtt.

6. VÉLEMÉNY KÉRÉSE IRÁNTI INDÍTVÁNYUNK

188. Kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 57. § (2) bekezdése alapján szíveskedjen vélemény kérése iránt megkeresni az Európai Unió Bíróságát, mint a jelen eljárásban vizsgálendő jogterület (fogyasztóvédelem, tisztességtelen általános szerződési feltételek) érintő jogszabályok alapjául fekvő EU jogi szabályok (különösen a Fogyasztó Irányelv) értelmezésére jogosult testület, hogy nyilvánítson véleményt abban a tekintetben, hogy álláspontja szerint (a) összeegyeztethető-e az EUSZ-szel azonos jogi kötőerővel bíró Alapjogi Charta 17. cikkével az a tagállami gyakorlat, amely úgy foszt meg gazdasági szereplőket jogos várományuktól, hogy nem biztosít megfelelő kompenzációt, továbbá hogy (b) összhangban van-e egy olyan tagállami szabályozás a Charta 47. cikkével, amely a Fogyasztói Irányelv érvényesítésével összefüggésben felállított, (visszaható hatályú) törvényi vélelem megdöntésére olyan bírósági eljárásban ad lehetőséget, amely során a felperes kirívóan rövid határidőn belül, rendkívül részletes keresetet köteles előterjeszteni és amelyben a felek a későbbiekben csak kivételes esetben jogosultak bizonyítékok előterjesztésére.

7. ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

189. Figyelemmel a 22/2012. (V. 11.) AB határozat és a 13/2013. (VI. 17.) AB határozat tartalmára, jelen alkotmányjogi panaszunkban hivatkozunk a Tisztelt Alkotmánybíróság korábbi határozataira is az Alaptörvény azon rendelkezései vonatkozásában, amelyek tartalmukban és kontextusukban nem térnek el az 1949. évi XX. törvényben írtaktól.
190. A Tisztelt Alkotmánybíróság kizárólagos hatáskörét és illetékességét az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdés c) és d) pontjai illetve az Abtv. 26. § (1) és (2) bekezdései és a 27.§-a alapozza meg.
191. Az Alkotmánybíróság eljárása az Abtv. 54. § értelmében illetékmentes.
192. Előadjuk, hogy az indítványozóval az Ítéletet 2014. november 19. napján bírósági alkalmazott általi kézbesítés útján közölték.
193.
194. Az Abtv. 52. § (5) bekezdése szerint előadjuk, hogy a jelen alkotmányjogi panasz illetve személyes adataink nyilvánosságra hozásához nem járulunk hozzá.

Kelt: Budapest, 2014. december 10.

Tisztelettel:

 felperes

Mellékletek

I/1. sz. melléklet	Az indítványozó cégkivonata
I/2. sz. melléklet	A jogi képviselőnek az alkotmányjogi panasz előterjesztésére szóló meghatalmazása
I/3. sz. melléklet	A Fővárosi Törvényszék 136.G.43.307/2014/7. sz. ítélete
I/4. sz. melléklet	A Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.558/2014/6. sz. ítélete
I/5. sz. melléklet	A 14.Gf.40.558/2013/5. számú tárgyalási jegyzőkönyv
I/6. sz. melléklet	A Kúria Gvf.VII.30.360/2014/7. sz. ítélete